


# WUC

novembre 77 | n° 675 | 30 pts

## MALLORCA ARA:



Divisió territorial  
Ciutat, barris, pobles  
Municipis  
Autonomia





CAIXA DE PENSIONS  
PER A LA VELLESA I D'ESTALVIS

**“la Caixa”**

de Catalunya i Balears

**70 Oficines a les Illes Balears  
al servei de l'Estalvi i del Crèdit**

*Delegació General de Balears:*

**Av. Alejandro Rosselló, 40 - PALMA DE MALLORCA**



*Oficines Centrals:*

**Via Laietana, 56 a 62 - BARCELONA**



# LLUC

NOVEMBRE 77



LLUC

Revista mensual, n.º 675  
Any LVII

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors  
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619  
Telèfon 22 32 99  
Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà

Caps de Redacció: Josep M. Llompart i  
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 300 ptes. anuals  
Estranger: 350 ptes. anuals  
Preu de l'exemplar: 30 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 39  
Dipòsit legal: P. M. 276-1958

## = Sumari =

Pàg.

- 2 **EDITORIAL: Diada per l'autonomia.** LLUC no pot deixar de comentar, en primer lloc, la diada del passat 29 d'octubre, la més gran mobilització del nostre poble als darrers temps.
- Havíem pensat aquest número sobre els problemes municipals a Mallorca. Quatre treballs ens acosten a aquesta vasta problemàtica, una de les que amb més urgència cal plantejar a l'illa, sobretot davant les properes eleccions.
- 3 Bartomeu Barceló i Pons, ben conegut pels seus nombrosos i profunds estudis sobre geografia de les Illes, resumeix les aportacions, fetes fins ara, per **una divisió territorial de Mallorca**. Com s'hauria de fer, quines solucions hi ha? ja que fins al moment actual no tenim resolta la qüestió.
- 6 Josep Melià: **La vida municipal sota el franquisme.** Característiques, funcions, estratègia, manipulacions, eleccions de persones per la gestió dels ajuntaments sota el règim anterior, a Mallorca, règim que continua vigent pel que fa al règim municipal.
- 8 Sebastià Verd: **Ciutat de Mallorca, passat i futur.** Una visió realista de la problemàtica del municipi cap de Mallorca.
- 10 Josep Maria Llompart pronuncià l'any passat el pregó de les festes de So N'Espanyolet i Son Cotoneret: **Elogi del barri.** Aquestes paraules revelen la importància, l'ideal i la problemàtica dels barris a la nostra Ciutat.
- 12 Assumpció Cortès ha escrit unes impressions sobre la celebració de la nostra Diada del 29 d'octubre, les incidències i contradiccions de la manifestació, els resultats: **Els mallorquins per l'autonomia.**
- 14 Gabriel Bibiloni ha escrit una segona part del seu article **La senyera de la discòrdia**, que vam publicar en el número de maig d'enguany. Afegeix noves dades i reflexions per replicar a la resposta de Segura Salado que també vàrem publicar, el passat mes de juliol.
- 18 **Les segones jornades del CIEMEN: Balears-Pitiüses, Còrsega, Sardenya.** El «Centre Internacional Escarré per a les minories ètniques i nacionals» va tenir les seves segones jornades els passats 16-22 d'agost a Cuixà. El tema que desenrotllaren foren la problemàtica històrica, cultural, econòmica, social i política de les illes occidentals del Mediterrani. Publicam la crònica detallada d'Aureli Argemí i el **comunicat final**.
- 23 **L'ESGLÉSIA NOSTRA. El moment actual del Santuari de Lluc.** Conversa de Manuel Soler amb el nou responsable del monestir, Ramon Ballester: nous plans, nova presència de Lluc en el nostre poble.
- 25 Entre la realitat punyent dels qui deixen els nostres pobles i el reclam idealitzat del conte: **Carta a un emigrant del meu poble**, per Rafel Horrach i Llabrés.
- 27 **XIX Setmana Internacional de Cinema, a Barcelona.** Crònica i crítica de Pep Forteza i Pilar Nadal.
- 28 **No s'han desvinculat els partits i parlamentaris de la realitat quotidiana? Apropem la política al poble**, per Andreu Manresa.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS



5104063565



# DIADA PER L'AUTONOMIA

La manifestació del passat 29 d'octubre és, indubtablement, una fita en la història moderna de les Illes. És la primera prova de quelcom que no s'havia aconseguit mai; la mobilització de masses més important del nostre temps a Mallorca. La data en si no tenia cap arrel ni justificació històrica; per tradició i per arrelament popular la Diada nacional, concretament a Mallorca, ha de ser el 31 de desembre. Però una sèrie de circumstàncies polítiques i culturals ens oferiren l'avinentsa de celebrar una Diada per l'autonomia el dissabte 29 d'octubre.

Perquè simplement la Diada va consistir en això: un acte de masses per reclamar l'autonomia de les Illes. Hi volem subretxar, en aquest acte, tres elements al nostre veure prou transcendents: que per primera vegada les forces polítiques s'uniren i tingueren capacitat de convocatòria; ja hem dit que a nivell de masses ha estat una manifestació no igualada en el darrers temps, especialment al temps del franquisme; i finalment la presentació de la reivindicació autonomista, element aquest tal volta no plenament entès, però sí intuït. Per això el balanç és altament favorable.

La manifestació de dia 29 ha estat un signe de despertar i, per això mateix, ha revelat una consciència immadura. Hi hagué, i no ens n'hem d'estranyar, les conegudes i ventilades tensions, lògiques; sortides fora de to, comprensibles; perquè quan un poble comença a caminar i tenir consciència de si mateix, no l'encerta a la primera i és ben normal qualsevol travelada.

El procés d'autonomia, que hem encetat, trobarà —n'estam prou convençuts— les seves dificultats. Si ja sabem que volem l'autonomia, cal aclarir ara quina autonomia volem i com la volem; hem de fer passes per articular-la, per fer-la possible i actuar-la.

Un dels entrebancs en aquest procés que ha aparegut aquests dies és el de les relacions entre les Illes, cosa ben normal perquè cal cercar dins aquests temps nous uns organismes nous que, per altra banda, mai han funcionat satisfactòriament dins la història perquè les quatre illes tractassin i resolguessin els problemes

comuns. I l'experiència més propera, a partir de 1715, i més a prop encara en temps del centralisme franquista, ha estat desastrosa. La primera necessitat que tenim és la de desprendre'ns de l'esquema mental de «provincia»: fer saltar l'estructura provincial que ha confús les Illes, les ha despersonalitzades i ha enverinat les relacions de la major amb les altres, que s'han vist sotmeses a un doble centralisme, el madrileny i el mallorquí, aquest importat i gens autòcton per bé que pogués semblar el contrari.

L'autonomia nostra s'ha de bastir a partir de la realitat, de la unitat de cada illa, perquè cadascuna és prou important, i té unes característiques i unes necessitats que exigeixen solucions autònomes i concretes. Assegurada l'autonomia de cada illa, s'haurà de cercar l'organisme i el procediment per resoldre els problemes comuns de les Illes: en un clima de consentiment, i mai d'imposició.

Finalment volem manifestar la nostra preocupació pel fet del silenci, que s'ha produït en diversos medis, sobre la nostra Diada per l'autonomia. Publicacions i alguns mitjans de comunicació social o no han parlat de la nostra autonomia o l'han manipulada amb esquemes mentals tothora centralitzadors. I així, per exemple, sembla que alguns només admeten encara tres «grans» autonomies: Catalunya, Euzcadi, Galícia. Les «Balears» són tirades al cul de sac juntament amb Extremadura, Múrcia, la Mancha... Es hora de deixar ben clar que som un poble amb personalitat pròpia, amb llengua i cultura diferenciada d'altres pobles que formen l'Estat Espanyol i que tot això té unes arrels històriques que ens donen una fesomia prou singular. Si a altres regions de l'Estat, els basta una simple descentralització administrativa, les Illes hem de reclamar, perquè ens ho exigeix la nostra història, ben clara a l'hora de testimoniar antigues estructures autonòmiques, i ho demana la nostra personalitat cultural i sociològica, una autonomia a nivell polític i administratiu. Solament així, en haver-ho aconseguit, estarem ben segurs que la Diada per l'autonomia de dia 29 d'octubre va ser una fita en el començ d'un camí que és prometedor d'esperança.



# Per una divisió territorial de Mallorca

Vicenç M.<sup>a</sup> Rosselló en la introducció a la seva tesi de doctorat (1), comença dient que la delimitació comarcal de Mallorca és un problema de difícil solució. És interessant observar que pràcticament tots els autors que darrerament han estudiat l'Illa no han fet cap referència a la divisió territorial malgrat haver-se preocupat alguns d'ells per l'organització del territori (2), i els qui ho han fet ha estat per necessitats concretes, com veurem més endavant.

Quan Rosselló justifica la delimitació de l'àrea del S i SE de Mallorca, objecte del seu estudi, diu que «respon a una real unitat geogràfica malgrat que la història podria postular horitzons més dilatats». Vet aquí plantejat el greu problema per una divisió territorial de la nostra Illa: Els fets físics es projecten dins l'espai, d'una forma diferent a la que ho fan els fets humans; les unitats naturals no responen a l'organització humana de l'espai. D'aquesta manera segons els criteris que s'apliquin poden sortir divisions diferents i contradictòries.

La confecció de l'Atlas Comercial d'Espanya que realitzà el Consejo Superior de Cámara de Comercio, Industria y Navegación de España (3), ens proporcionà un material que utilitzàrem en 1962 en un treball sobre centres i àrees comercials de Mallorca (4). L'estimació del valor comercial dels nuclis urbans, la delimitació de les àrees sobre les quals aquells exerceixen llur atracció (Aplicació de la Llei de Reilly i dels qüestionaris emprats per l'Atlas Comercial), ens donaren una nova visió de l'estructura de l'espai insular: La Ciutat ens apareix com el principal i únic gran centre comercial de Mallorca sobre la qual gravita la totalitat de l'Illa; en segon terme es poden distingir dos centres comercials secundaris, Inca i Manacor, que funcionen com a capçaleres d'unes subàrees comercials restringides als municipis dels voltants. A un tercer nivell se situen els centres de Sóller, Pollença, Sa Pobla, Lluçmajor i Felanitx, dels quals sols els tres primers exerceixen la seva atracció més enllà de llurs límits municipals. Tot això

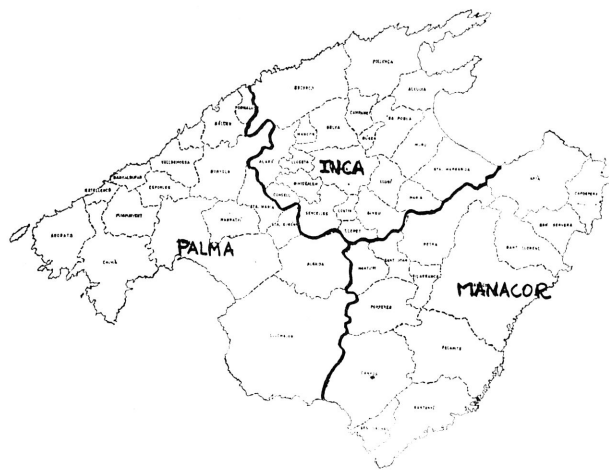


Fig. 2. Divisió de partits judicials

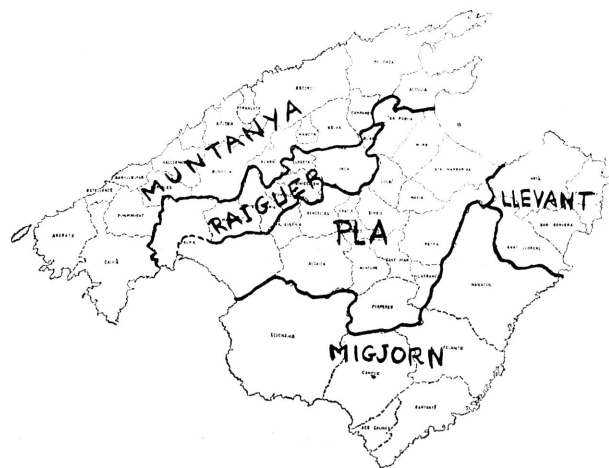


Fig. 3. Divisió de V. M. Rosselló Verger (Vide nota 5)

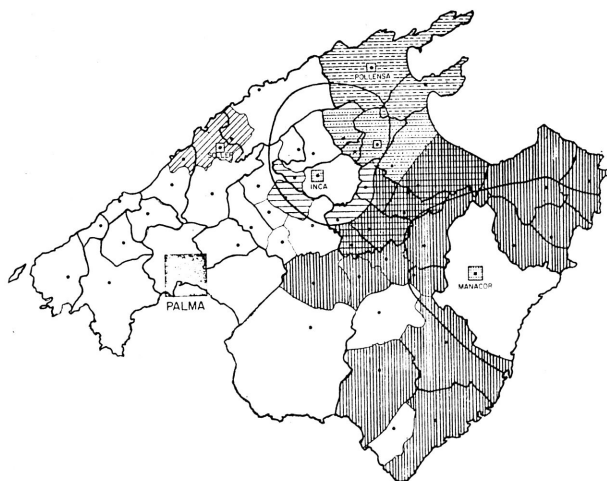


Fig. 1. Centres i àrees comercials sc. B. Barceló

ens venia a justificar, en certa manera, la divisió de l'illa en partits judicials, el de Ciutat, el d'Inca i el de Manacor. (Vid. fig. 1 i 2).

Les converses tingudes amb V. M.<sup>a</sup> Rosselló sobre el tema que ens ocupa i la necessitat de disposar d'una divisió territorial per a la publicació del seu treball sobre el reguiu a Mallorca (5) ens féu decidir per una divisió provisional que dins la línia de la geografia regional francesa i inspirada en els termes paisatgístics tradicionals de muntanya, pla i marina, distingia unes àrees diferenciades més pels trets físics que pels fets humans, i que responien a les grans unitats de paisatge i recursos naturals de Mallorca. Aquestes àrees foren la Muntanya, el Raiguer, el Pla, el Llevant i el Migjorn (Vid. fig. 3).



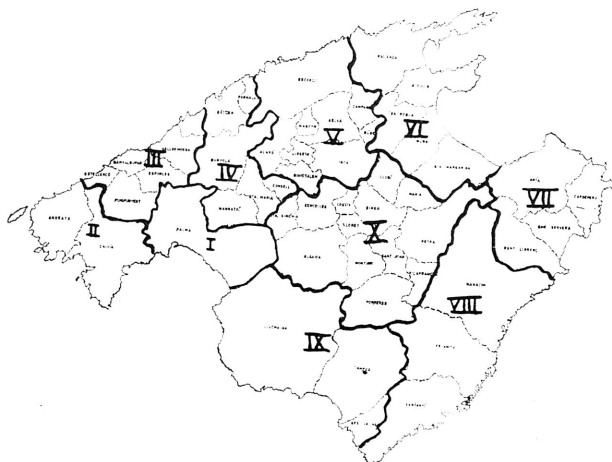


Fig. 4. Divisió per a l'estudi de les estructures de població de B. Barceló

Comparant la divisió de les àrees comercials i la de les unitats naturals (figs. 1 i 3) podem observar la discordància que abans hem esmentat entre la projecció dins l'espai dels fets físics i les relacions humanes.

Cap a l'any 1966 vaig iniciar l'estudi de la població destinat inicialment al Pla Provincial d'Urbanisme de les Balears, i que més tard utilitzaria juntament amb altres materials, per a la redacció de la meua tesi de doctorat presentada l'any 1968 (6). Si l'anàlisi del règim demogràfic es podia fer a nivell de municipi, això resultava molt difícil en el que es refereix a estructures i composició de població, donada l'escassa entitat dels efectius humans de molts d'aquests municipis; es feia necessari instrumentar unes unitats territorials més àmplies que, reunint un nombre de persones suficient, presentassin un mínim de coherència. D'aquesta manera, tenint en compte el relleu i el clima, la dinàmica de la població, la superfície cultivada i els tipus de cultius, el grau d'industrialització, el centres i àrees comercials, els índexs turístics, els transports i les comunicacions, i les diferents funcions administratives, vaig dividir l'illa en deu unitats territorials que es poden veure a la figura 4.

L'any 1975 Albert Quintana presentava la seva tesi doctoral sobre el sistema urbà de Mallorca (7) que representa una important aportació al coneixement de l'organització territorial de Mallorca, tant pels moderns mètodes utilitzats en l'anàlisi com per les mo-

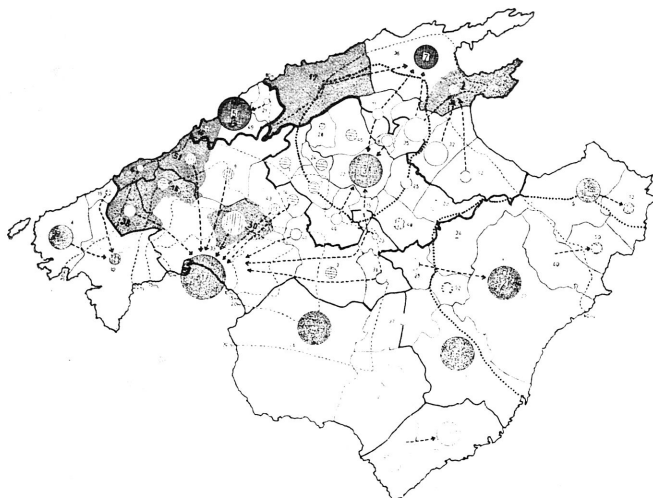


Fig. 5. Mapa de síntesi de la tesi d'Albert Quintana

dificacions que aquella havia experimentat en aquests darrers anys en funció de l'activitat turística. L'anàlisi de la població (1970) a nivells de municipi, de les funcions urbanes, de l'equipament hotelier i comercial, i d'altres elements del sistema urbà, ens mostraren l'increment de les funcions urbanes de Ciutat i la importància adquirida pels nuclis turístics, que fa de la totalitat de l'illa un espai urbanitzat o unitat urbana en què la capitalitat regional se situaria fora del sistema mallorquí —com per exemple, Barcelona— per la qual cosa aquest sistema seria incomplet: seria un sub-sistema. Quintana elabora un mapa de síntesi en el qual malgrat no proposar-se fer cap divisió territorial, ens dóna molt d'elements sobre el funcionament de l'estructura territorial de Mallorca, i que constitueix una innovació en els estudis geogràfics de l'Illa. (Vid. fig. 5)

En 1977, Jean Bisson, de l'Universitat de Tours, ha publicat la seva tesi de doctorat realitzada al llarg de més de deu anys de recerca (8). L'autor no entra en la qüestió de la divisió territorial, però de la seva anàlisi es poden treure conclusions força interessants en aquest aspecte. Són de destacar els dos mapes de síntesi, l'un d'utilització agrària del sòl i l'altre de llocs de treball i migracions laborals internes. (Vid. figs. 6 i 7).

Existeixen altres divisions territorials realitzades per uns objectius concrets, com la de l'antic Consejo Económico Sindical, o la de l'administració religiosa, que juntament amb estudis tan valuosos com el de Bartomeu Colom sobre la problemàtica estatu-



**RÀDIO POPULAR**

**una amiga de tot lo dia**

C. O. P. E.  
MALLORCA



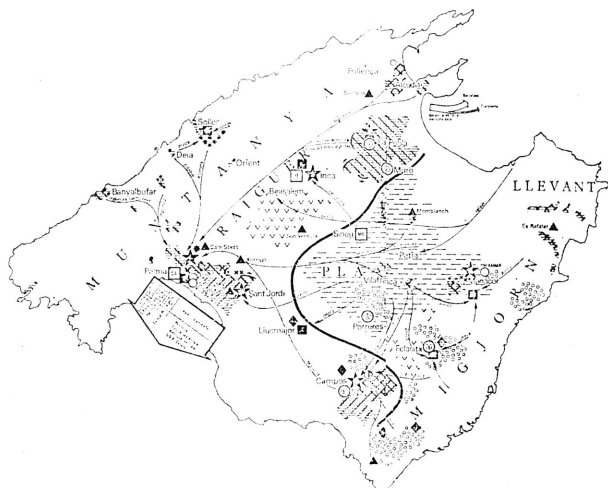


Fig. 6. Mapa d'utilització del sòl, sc. J. Bisson

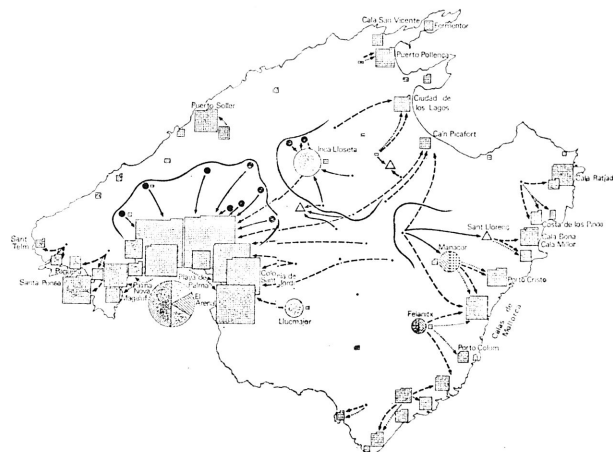


Fig. 7. Mapa de centres de treball i migracions laborals sc. J. Bisson

tària de les Illes, que tracta d'aspectes orgànics político-administratius (Tesi doctoral, 1977), constitueixen elements i aportacions a tenir en compte en el moment d'intentar una nova divisió territorial insular.

De tot el que venim dient ja es poden treure unes conclusions. En primer lloc es pot afirmar que en aquest moment no existeix una divisió territorial satisfactòria per a les necessitats plantejades per l'estructura econòmica i social de Mallorca. La divisió municipal resulta inoperant perquè ni per la seva organització jurídica ni pels recursos econòmics de què disposa, pot establir una actuació política eficient sobre el territori de la seva demarcació.

Per altra part es evident que el concepte de «comarca» no és aplicable a una divisió territorial de l'illa, sigui la que sigui, perquè sempre faltaran els elements que la caracteritzen com la integració dins un espai regional. Com ja s'ha dit abans, Mallorca es comporta com una regió urbana, com un subsistema sense símptomes de comarcalització.

Ara bé, les necessitats administratives que assegurin un correcte funcionament social requereixen l'existència d'una divisió territorial que abans tenia la resposta en els municipis avui inoperants. Es tractaria, doncs, d'establir unes unitats territorials coherents que afavorissin la participació de tots els seus habitants en la gestió comunitària, a la vegada que tinguessin capacitat de decisió i d'iniciativa, i que la seva integració en organismes consultius superiors no fos un obstacle sinó una continuació de la seva gestió. La divisió territorial de Mallorca serà, al cap i a la fi, una decisió política que es prendrà sobre una anàlisi que encara està per acabar.

**BARTOMEU BARCELÓ I PONS**

#### NOTES

(1) Vicenç M.<sup>a</sup> Rosselló Verger: Mallorca. El S i SE. Palma, C.O.C.I.N. de Palma, 1964 (Aquesta tesi doctoral es va llegir en 1962).

(2) M.C. Giuliani: *l'Isola di Maiorca*, Nàpols, 1968.  
E. Mayer: *Die Balearen*, Stuttgart, 1976.  
J. Bisson: *La terre et l'homme aux îles Balears*, Aix-En-Provence, 1977.

(3) Consejo Superior de Cámaras de Comercio, Industria y Navegación de España. *Atlas Comercial de España*, Madrid, 1963, 186 pags. + 50 mapas + VII hojas.

(4) Vid.: Cámara Oficial de C., I., y N. de Palma: *Memooria Comercial de 1962*; Serra d'or, octubre de 1963.

(5) V. M.<sup>a</sup> Rosselló: *El regadío en la Isla de Mallorca*. Vid.: *Aportación Española al XX Congreso Geográfico Internacional*. Madrid, 1964.

(6) B. Barceló Pons. *Evolución reciente y estructura actual de la población de las Islas Baleares*. Madrid, 1970. (Aquesta tesi es llegí en 1968).

(7) A. Quintana Peñuela: *El sistema urbano de Mallorca*. Dact. (Tesi llegida en 1975).

(8) Vid. nota (2). J. Bisson té diferents articles sobre temes de les Balears publicats al *Butlletí de la C.O.C.I.N. de Palma*.



# La vida municipal sota el franquisme

El franquisme va viure sempre sota el complex del «perill municipal». No podia oblidar que la II República havia arribat per una derrota monàrquica en les eleccions municipals a les grans ciutats. La reacció, per tant, havia de ser fulminant i lògica: allunyar la «política» dels ajuntaments. El cos doctrinal del franquisme pretenia uns ajuntaments que es limitessin a ésser administradors dels interessos comunals. Segons els textos falangistes el municipi, conjuntament amb la família i el sindicat, era una de les tres peces de l'ordre natural de la convivència. La cosa, tanmateix, no passava d'una ficció demagògica damunt el paper. El franquisme retallaria les competències municipals en benefici de l'administració centralista, produiria uns ajuntaments desnodrits i sense recursos i obtendria com a contrapunt a la seva filosofia municipalista orgànica la realitat d'unes corporacions allunyades del poble, artificials i oligàrquiques.

El tema és tan complex que gairebé no hi cap dins el quadre lògic d'un article com aquest. L'Estat Espanyol era oficialment una successió de municipis agrupats en províncies. La sobirania, tanmateix, no pertanyia al poble que vivia sobre tal territori. Tot el poder estava atribuït al cap de l'Estat i només per delegació seva restaven descentralitzades determinades atribucions. Així, per tant, els ajuntaments no eren tant la representació del poble davant el conjunt de l'Estat com la delegació del Govern dins la vida interna del poble. Això comportava un seguit de conseqüències. En primer lloc, els alcaldes eren delegats governatius, mans executores d'un poder jeràrquic superior que en funció de tal principi es reservava el dret de nomenar-los i remoure'ls. Sovint, fins i tot, per mera discrecionalitat familiar o amistosa. D'aquesta manera, el Ministre de l'Interior, llavors dit de la Governació, veia el seu poder acrescut per la possibilitat de nomenar els batles de les capitals de província. Dins l'àmbit provincial esdevenia igual amb els Governadors Civils i amb els Sotscaps dels Moviment i els Inspectors Provincials, ja que degut al poder que tenien sobre els càrrecs municipals esdevenien vertaders amos de la situació.

Un segon aspecte d'aquesta situació era atorgar un caràcter presidencialista a la vida interna de les corporacions. Tots els poders reals s'atribuïen al batle en demèrit del plenari. Per altra banda, l'alcalde estenia la seva autoritat nomenant els membres de la comissió permanent i atribuint les competències delegades segons la major o menor confiança que tingués en els consellers. Per acabar-ho de compondre, es reservaven els càrrecs als militants del Moviment, cosa que no va ser sempre respectada en els ajuntaments grans. En canvi en els petits, tant l'acumulació de la funció d'alcalde i de cap local del Moviment, com el dret de vet sobre els candidats

exercit pel partit únic crearen una situació clarament corporativista i feixista.

L'empresonament de molts dels consellers elegits legalment durant la República, fins i tot l'afusellament d'una part d'ells, estengué la repressió a la vida municipal, potser el lloc on el fanatisme es barrejà millor amb l'afany de venjances personals i la crueltat aspra i inútil. Motius estrictes de caràcter ideològic restaren confosos amb altres d'índole religiosa o de simple gelosia o enemistat. El cas, als nostres efectes, és que es prescindí dels representants legals dels pobles i es nomenaren des dels governs civils una sèrie de gestors triats d'acord amb aquestes notes: a) Haver servit la dictadura de Primo de Rivera o provenir d'alguna de les organitzacions de la dreta clerical; b) Ésser militar; c) Pertànyer a les esquadres fundacionals del falangisme.

Lògicament, tot això definia una classe social molt determinada que a les Illes coincidí en línies generals amb la vella oligarquia caciquista, empeltada, ara, amb la demagògia pseudorevolucionària de la camisa blava. La nissaga dels propietaris rurals, del tradicionalisme ultramontà, de la intolerància religiosa, definia un sector social que havia d'ésser, per força, pobre d'idees, servil i adornat amb tots els complexos provincians. La seva actitud envers els capitostes de Ciutat fou sempre submissa i adulatòria, de súbdits i no pas de camarades. El vell esquema entre Ciutat i Part Forana fou elevat a unes característiques que no havien existit abans. Els ajun-



## El Drach

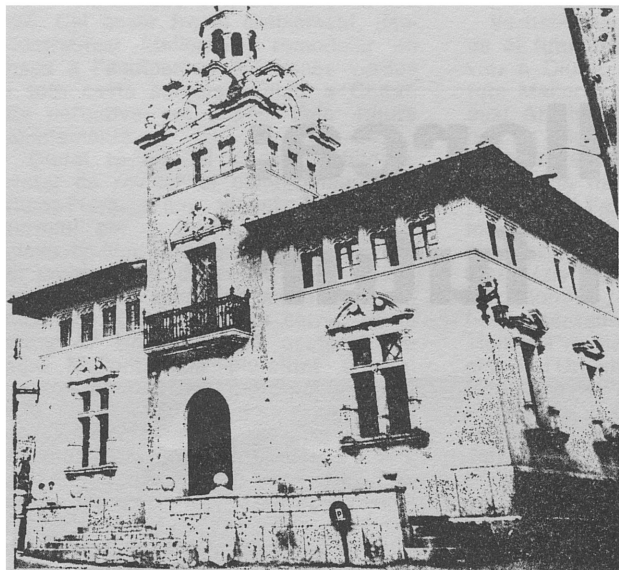
BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT





taments, pobres, drenats de representació popular, restaven convertits en merces oficines de serveis, mínims, encara que sovint servien també de mecanismes de vigilància ciutadana, de depuració ideològica. El seu paper real era de mers transmissors de la voluntat del Govern Civil i de la Jefatura del Moviment. Fins i tot en alguns aspectes, com les entregues forçoses de gra i el que llavors es deia política de «abaïstos», altament impopular entre els medis rurals, exercien un comissariat polític que donà peu als primers símptomes d'una nova forma de corrupció a la qual el poble, espontàniament, donà el nom d'estraperlo.

Poc a poc el Règim sentí la ficció de muntar el seu propi sistema de «democràcia» municipal estructurant un sistema de representació típicament corporativista, calcada en part del salazarisme portugués, d'una versió abreujada del pensament de Mussolini feta per l'almirall Carrero Blanco i de quatre idees vagues dels pensadors tradicionalistes i a les quals havia donat un tast liberal l'exiliat Salvador de Mandariaga, en un llibre poc conegut que es diu «Anarquia o Jerarquia». El sistema era una mica complicat. Un terç dels consellers era elegit directament pels veïns cap de família; un altre terç pels sindicats; el darrer, dit de corporacions, per les associacions culturals i les entitats legals de caire ciutadà.

Sense partits, sense llibertats cíviques, el quadre institucional conduïa al monopoli del Movimiento i dels seus homes. Quan arribaven les eleccions les circulars confidencials recorrien tots els despatsos de la jerarquia falangista. S'examinaven antecedents polítics i familiars, es desqualificaven i vetaven els elements considerats perillosos, es pressionava, es controlava el vot. El fet que només votessin els caps de família en l'elecció dels consellers familiars —i només al final del Règim franquista les dones casades— ja restringia prou el sufragi i el feia clarament conservador. En el camp sindical, però, la cosa anava molt més enfora i l'aparell controlava inexorablement l'elecció sense que es produïssin mai sorpreses. I no diguem, ja, en el terç de corporacions, en el qual associacions fantasmals, que molt sovint només tenien existència sobre el paper, concorrien

d'acord amb la voluntat dels Govern civils a completar els ajuntaments amb els homes que no volien córrer cap risc.

Un examen pragmàtic dels efectes d'aquesta situació ha de distingir clarament entre el que passà a les grans ciutats i als pobles. A les viles no hi havia massa per triar. Aposta d'una manera o altra hi hagué persones honestes que per la via de les germandats sindicals de llauradors o amb el vot directe dels caps de família arribaren als ajuntaments. A les ciutats, pel contrari, la xarxa electoral caigué en mans de la burocràcia i existia una correlació entre els funcionaris sindicals i del Moviment i les persones promogudes a consellers municipals. A Mallorca, per exemple, això conduí al fracàs de la nova burgesia desplaçada pel Consulat de Mar en el seu intent de controlar l'Ajuntament de Palma. Curiosament, en canvi, aquesta relació de forces s'invertia quant al nomenament de balles. Als pobles, aquests solien ésser gent d'indiscutible fidelitat movimentista, mentre que a les ciutats s'hi inserien persones lligades als grans interessos financers. A Ciutat de Mallorca, posem per cas, és conegut que la família March, sobretot en l'època en què fou Ministre de la Governació el seu assessor jurídic Blas Pérez González, disposà de més força que els grups falangistes. I que després aquesta influència passà als sectors de neotecnòcrates vinculats a l'Opus Dei.

L'administració rutinària confiada als ajuntaments, i que de qualque manera llevava l'atractiu a la vida municipal, es trencà a conseqüència del procés d'urbanització. Aleshores els grans interessos turístics i immobiliaris tingueren una raó poderosa per ésser presents dins les corporacions. El creixement urbà, quasi sempre sense pla, discrecionalment, emparat en la corrupció vergonyosa més d'una vegada, atorgà als municíps uns poders factícs que fins llavors no havien pesat a la balança. A partir d'aquests moments la vida municipal quedà afectada per una cursa d'interessos poc confessables i es bastiren grans fortunes, imperis de poder, a costa del benestar col·lectiu. Això féu que la proximitat entre el falangisme històric i la nova burgesia s'hagués d'estreñer en el punt en què els respectius interessos econòmics confluien.

La llarga i trista història dels ajuntaments franquistes inclou manipulacions electorals, frauds, tractes de favor, complicitats immobiliàries, però dubt que contengui massa defraudacions directes degut al rigorós mecanisme de control econòmic que existeix dins les corporacions. Era la mateixa impunitat del poder, i el marge d'arbitrarietat que contenia, el que sacrificava els pobles als poderosos de torn no pas el robatori sistemàtic dels cabals públics com feia creure la imaginació popular. Ni tan sols feia falta. Del que es tractava era de repartir i respectar àrees d'impunitat i d'hegemonia social i mantenir tot l'Estat sotmès a una fèrria disciplina política. Tan prompte s'ordenava dedicar carrers a Carrero Blanco com fer lectures públiques de determinats discursos i consignes. Els ajuntaments eren els darrers escalons d'un edifici de dominació social que havien d'expedir certificats d'adhesió i de bona conducta que resultaven imprescindibles fins per a obtenir el permís de conduir un camió o fer unes oposicions. La dominació, és clar, s'estenia com una taca d'oli i feia que els homes de l'establiment cada cop foren presents a més indrets. Era la mecànica de la docilitat i de la segura recompensa al servilisme.



# Ciutat de Mallorca: passat i futur

Ciutat de Mallorca no és, quasi no manca dir-ho, la ciutat de les targes turístiques, ni, per suposat, la població alegre i cosmopolita, despreocupada i riallera. Ni prop fer-hi. Ciutat de Mallorca és indubtablement un caramull de problemes, un embull urbanístic, contra el qual una planificació teòricament ben feta, com la de Ribas-Riera, s'ha romput les banyes sense assolir res de profitós. N'hi ha prou de passetjar-se pels carrers, endinsar-se una mica a la perifèria per adonar-se de la confusió, de la manca d'infraestructures adequades i de l'absència d'equipaments socials. La ciutat ha crescut al so de l'especulació, dels interessos d'una administració central preocupada únicament per l'entrada de divises, obeint, en tot cas, a un interès estatal, però en cap mesura ho ha estat reflexe d'una realitat insular o ha respost a un desig de la població autòctona. Els darrers quaranta anys aconseguiren, a la fi, la total i pràcticament irreversible supremacia de Ciutat enfront de la «part forana». Què tenen a dir, a tot això, els mallorquins?

## CIUTAT: TOT UN MONSTRE

Ciutat ha esdevingut un monstre urbà. Ha passat de seixanta quatre mil habitants en 1900 a cent catorze mil l'any 1940, cent noranta en 1965 i, finalment, a prop de tres-cents mil aquest darrer 31 de desembre. D'un trenta per cent del total de la població insular ha passat a un seixanta per cent. Mentre la Palma ideada per l'Estat central creix desproporcionadament, els pobles perden habitants i la foravila s'abandona. Era lògic esperar l'èxode del camp a la ciutat, però seguint un pas raonable i d'acord amb un procés generalitzat arreu del món. El que mai podrien haver suposat els nostres avis era que Mallorca o les Illes esdevendrien model de signe negatiu per a l'urbanisme mundial: la paraula «balearització» està ja plenament consagrada. Significa la destrucció de la natura, l'adopció d'un sistema de creixement econòmic autàrquic, sense mica de planificació ni control sobre els recursos que proporciona el tres-



pol. El turisme ho ha invadit tot. Ciutat n'és juntament amb les zones costeres— l'exemple clàssic del desgavell.

## GÀBIES PER ALS IMMIGRANTS

Ciutat resulta inexplicable, car ofega el territori mallorquí, i trenca la seva dimensió humana. Mallorca pateix macrocefàlia, un fenomen deformador i que allunya la seva imatge de la normalitat. El seu cos pot, àdhuc, esser contemplat amb un cert oi. Repugna el veure la imatge d'un ser anormal, per molt que humanament ajudem i protegiguem aquestes criatures que la natura ha menyspreat. Mallorca, però, es mereixia altra cosa. De cap manera esser lloc on nasqués el tipus despersonalitzador i sempre destructor que s'amaga a darrere el significat de «balearitzar». Anem a veure els barris de Ciutat, autèntiques gàbies de sers humans, on l'únic dret dels seus habitants és romandre a descansar després d'una feixuga jornada de feina. Els barris no tenen espais dedicats a l'oci, ni centres assistencials, ni bones comunicacions, les cases comencen a esbucar-

se o a sofrir greus desperfectes pocs anys després de construïdes. ¿Per què?

## UNA CONDEMNNA A MORT AJORNADA

Entre els anys seixanta i setanta, el «boom» turístic va menester una gran quantitat de mà d'obra per aixecar els hotels. A la vegada, aquests treballadors, arribats de tot arreu d'Andalusia, Extremadura i Múrcia necessitaven llars. La política de l'habitatge seguí sempre unes directrius centralistes, poques foren les cases construïdes amb subsidis del ministeri, el qual fomentava més l'expansió del sector econòmic de la construcció que no el benestar dels obrers entregats com a carnada, desplaçats de casa seva i obligats a venir a Mallorca injustament. Així moltes cases de luxe obtengueren subvencions, mentre que els habitatges socials esdevenien petits, escassos d'ajuda i amb total desacord amb la dignitat que mereix tota persona. El «boom» fou una condemna a mort ajornada de la nostra societat, que patiren als propers anys a no ser que lluitem per l'indult. Un indult que

sols guanyarem amb el control popular i democràtic damunt la planificació. Cal posar fre al creixement, descentralitzar Mallorca i remodelar en base a l'equipament de zones verdes i tota casta serveis socials a Ciutat. En definitiva, tot depèn dels futurs ajuntaments.

Ciutat té ara, al davant, l'obligatorietat de revisar el plantejament del Ribas-Piera. L'any vinent finalitza el termini per a fer-ho, però les eleccions no han estat encara convocades. El problema es donar sortida a aquesta necessitat sobre les bases de la democràcia. Qui pot fer-se càrrec de la situació? Una comissió gestora? Essent Mallorca una pluralitat urbana, una autèntica àrea metropolitana, bé que no reconeguda, en la legislació, convendria establir uns condicionaments al pla general d'ordenació tendents a començar la tasca equilibradora, ajornant no obstant, qualsevol decisió definitiva a la consecució d'una situació autonòmica, capaç d'engegar des de les arrels de la societat un planejament autènticament democràtic.

### CONTRA L'OPRESSIO URBANA

Veritablement, no podem saber quin és el futur que ens espera als qui vivim a Ciutat, ni quin és el futur de tota Mallorca. Depèn tot de tantes coses! Ara bé, del que estam segurs és que en qüestions del trespol i de l'assistència social, cal desenvolupar una política la més progressista possible. Cal aturar l'especulació, arbitrànt fórmules que, si és el cas, permetin socialitzar tots els terrenys urbanitzables. Les maneres per aconseguir-ho són moltes. ¿No es nacionalitzen els béns escassos a tot arreu, no parla a Mallorca de nacionalitzar l'aigua el ministre d'Urbanisme i Obres Públiques, Garrigues Walker, que es diu liberal? L'especulació ha d'ésser vençuda i això, contra els que diuen els defensors dels interessos del gran capital, no afecta per res al dret a la propietat privada. Les plusvàlues assolides per decisions administratives pertanyen a la societat i cal defensar aquest principi.

És possible una política urbanística social. De sobres saben que abans

cal modificar certes estructures que, avui, impedeixen tant una gestió municipal acurada a la realitat ciutadana com la possibilitat d'un començament d'acord amb la presència dels moviments ciutadans, d'acció democràtica. Les associacions de veïns són combatives, impeding la seva proliferació i, el que és més important, una ampla participació de la població, encara amb por, el que suposa prescindir de la representativitat que, d'altra manera, procuraria una força indestructible. És, però, en aquest tipus d'organització de base, on hom pot esperar un futur més humà i una Ciutat més digna per a tothom, una Ciutat que alliberant-se a si mateixa, alliberi tota Mallorca de l'opressió urbana que, ara mateix, pateix.

**Sebastià VERD**

## DOS DICCIONARIS MANUAUS NOUS DE TÈCNICA I DE CONTINGUT

per FRANCESC DE B. MOLL:

# DICCIONARI CASTELLÀ - CATALÀ DICCIONARI CATALÀ - CASTELLÀ

Contenen les paraules usades a Mallorca, Menorca, Eivissa, Catalunya i el País Valencià.

Indiquen els canvis de significat quan aquests determinen un canvi de paraula en el segon idioma.

**Demanau-los a qualsevol llibreria.**

**Distribució: LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 3. Palma.**



# ELOGI DEL BARRI

per Josep Maria Llompart

(Pregó llegit amb motiu de les festes de So N'Espanyolet i Son Cotoneret de 1976)

Enemic dels pregons, dels rituals, de les convencionals retòriques, no sabria ben bé com justificar la meua presència davant vosaltres. Dia 18 de juliol de 1936 jo anava pels deu anys; dia 20 de novembre de 1975, n'havia fet cinquanta. Mitja vida, doncs, d'escoltar en silenci i sense moure un dit la més vana parauleria triomfalista, les mentides més rodones, les enceses lloances dels mites més sumptuosos, les més ensopidores novel·les rosa. Ja podeu comprendre que tot plegat és una vacuna massa intensa perquè em pugui avenir ara a les habituals cerimònies, a la rutina de l'elogi complaent, obvi i esperat. Després de quaranta anys de buidar paraules, ja és ben hora d'omplir-nos les mans de fets, i si tots plegats ens reunim, no hauria d'esser per escoltar les repetides vanaglòries, sinó per projectar alguna aportació, per modesta i petita que sigui, a la tasca que avui ens pertoca amb urgència cada cop més imperiosa: la tasca de construir un país habitable, autèntic i nostre. Aquest país que mai no havíem encertat a edificar, però que ara, segons el vaticini que floria fa un grapat d'anys en la veu esperançada de Raimon, potser ja l'anam fent. N'hi ha senyals inequívocs. En tot cas, en tenim ara, precisament ara, la gran oportunitat. Qui sap si la darrera oportunitat; la definitiva i pura jugada a tot o res.

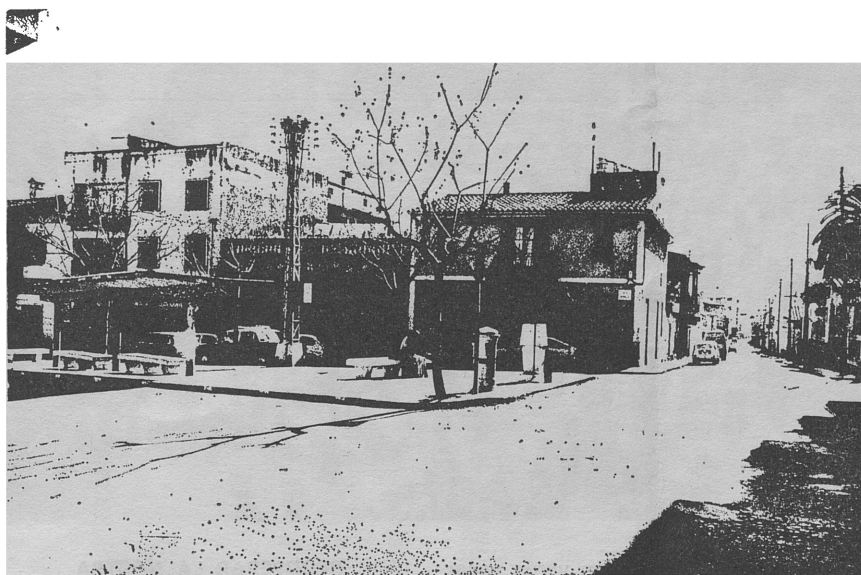
Dit això, la meua actitud més conseqüent seria el silenci. De la mateixa manera, emperò, i gairebé amb la mateixa perplexitat, que el meu amic Vicent Andrés Estellés va haver d'escriure un poema a Sant Vicent Ferrer, perquè els poetes valencians escrivien versos en honor de Sant Vicent Ferrer i ell era poeta valencià, jo em veig en el cas d'haver de pronunciar un pregó de festes, perquè els escriptors fidels al país solen pronunciar pregons de festes quan no els deixen fer altres coses, i jo tenc

una certa fama d'escriptor fidel al país. Em veig incapaç, tanmateix, d'elaborar una peça oratòria segons les normes ortodoxes que regulen el gènere, igual que l'amic Estellés es va sentir incapaç d'escriure els habituals versos somrients i tranquil·litzadors en homenatge al sant. Esper que sabreu excusar-me'n.

Si m'hagués volgut cenyir a aquella ortodòxia, em sembla que hauria d'haver començat donant les gràcies als organitzadors d'aquest acte per l'honor que m'han fet en encarregar-me la inauguració de les festes, i a tots vosaltres per la vostra presència, cosa que faig de tot cor. Seguidament hauria d'haver acudit a la protocolària cortesia de proclamar, manipulant arguments encisadors, que So N'Espanyolet és un dels llocs privilegiats de la terra, cosa que no és certa i vosaltres ho sabeu millor que jo.

Tot seguit era costum evocar la història, més o menys idealitzada, de la ciutat, vila, llogaret o barri objecte del pregó. És a dir, repetir més o menys líricament aquelles dades que qualsevol interessat pot consultar a les enciclopèdies, o, millor encara, a les publicacions i opuscles dels sovint inefables i sempre benemèrits erudits locals, que, per sort, mai no falten. Per comptes d'això, m'abelliria fer, si no fos abusar de la vostra paciència freturosa de cançons, l'elogi del barri, gairebé en la mesura en què don Joan Maragall va fer l'elogi del poble. La lloança de les velles i de les noves barriades populars de Ciutat. Aquests barris problemàtics, difícils, deixats de la mà de Déu, i més encara —no cal dir-ho— de les polides mans dels regidors. Es Puig de Sant Pere, esqueixat, esmicolant-se a poc a poc, on ja no carreregen ni xafardegen les patronesses arromangades i cridaneres; Sa Calatrava, amb el record esvanit del traç i de l'agra pudor as-

tringent dels tallers dels assaonadors; Sa Ferreria i Es Mercadal, amb aquelles botiguetes i magatzems, aquelles térboles cases de dispesa que encisaren la sensibilitat de Miquel dels Sants Oliver; i encara, si voleu, aquell altre barri, fronterer de Sa Ferreria, que no fóra gens delicat ni gens correcte anomenar. I també, i potser sobretot, les bariades de fora porta, aquells campaments que creixien anàrquics a l'entorn de Ciutat, voltant-la d'un cinyell de sang nova, popular i proletària. La Soledat, per exemple, discretament dura de punys estrets i de reivindicacions laborals, de sindicalisme i de lluita, d'honestos lectors de Bakunin i de Blasco Ibáñez en edicions baratíssimes, de vetlades teatrals a cinc cèntims l'entrada, amb el Juan José de Dienta i monòleg incendiari d'Es Mascle Ros. Tant era així, que l'any 1931 la Soledat va voler canviar oficialment de nom i es va començar a dir La Llibertat. Poc els va durar la festa, tanmateix, perquè al cap de cinc anys la llibertat se'n va anar en orris, i el barri, capbaix i reduït al silenci, hagué de tornar a l'antiga soledat, aleshores més negra que mai. I d'un altre cantó El Terreno, la dolça Baia de la mitjana burgesia de Ciutat, que en un pam de terra plantava un jardí italianitzant amb brolladors i estàtues i pèrgoles d'alambinada morfologia modernista, avui fet a miques per les enfebades especulacions del capital. I la seva rèplica de llevant: Es Molinar, il·lusió i somni estival d'aquella menestralia i d'aquella mossonea desaparegudes en el temps, vives per sempre a les pàgines de Gabriel Maura. Però, sobretot i per damunt de tot, la filla primogènita de Ciutat: la barriada de Santa Catalina, primera tenda plantada fora porta per un grapat de pescadors, que congriaria a poc a poc una lenta tradició de nòlits i cabotatges, de fornits mariners i d'experimentals



patrons d'altura, de calafats i mestres d'aixa, de progressisme republicà i d'ex-vots al Sant Crist de la Sang. Fou per ventura en créixer i en proletaritzar-se Santa Catalina quan li va néixer aquest fill seu que és So N'Espanyollet, nét, per tant, de la Ciutat de Mallorca, a la qual donaria encara no fa gaire, aqueix besnét en l'edat d'enfilar-se que es diu Son Cotoner. Potser el vostre sigui un poc la quintaessència dels barris ciutadans de fora porta. Té a la base la poderosa saba catalinera; té la dura fibra proletària de La Soledat, la humilitat del Molinar i fins i tot l'amable toc burgès del vell Terreno. En començar a perfilar-se, devia semblar un lloc fet a posta per edificar-hi aquella caseta i sembrar-hi aquell hortet que l'àngelic i nobilíssim coronell d'enginyers Francesc Macià, President de la Generalitat de Catalunya, assenyalava com a fita ideal d'una política. Per cert —si guí dit de passada— el doctor Josep Forteza-Rei m'informa que Francesc Macià va tenir a So N'Espanyollet un carrer dedicat. En fou descoberta la làpida en ocasió d'una visita que va fer a Mallorca Ventura Gassol, Conseller del Govern català autònom. Ocupava aleshores l'alcaldia de Ciutat aquell model de batles i mirall d'homes honestos que fou Emili Darder, afusellat pels feixistes l'any 1937.

M'abelliria —deia— fer l'elogi del barri, el panegíric d'aqueixa primària organització col·lectiva, delimitada per l'horitzó humà més immediat, on resideix l'arrel espontània de tota la vida pública. Si és cert que ja anam guanyant un temps que no era nostre i que ja

anam fent un país que no havíem sabut fer mai, els barris urbans i les viles pageses hauran de jugar un paper fonamental en aquesta tasca. Perquè si volem arribar, passa a passa, fins a la nostra identitat perduda; si volem construir una societat més coherent, més autèntica i més nostra, hem de començar per la base, pels fonaments, per les arrels primeres, perquè mai no és prudent de començar la casa per la teulada. La prova ha estat feta, i amb resultats prou estimulants. Quan a la darrereria d'aquest parèntesi de quaranta anys els primers gels es començaren a rompre, empeses per les necessitats de la vida col·lectiva naixien les associacions de veïns. Han hagut de funcionar sovint al marge de la llei, encara que seria més just i més exacte dir que era la llei la que se situava al marge d'elles. Bon senyal per al començament d'una vida nova; senyal que l'home del carrer, aquest home del carrer que l'any 1963 Francesc Pi de la Serra contemplava sense cap, començava a recobrar, a més del cap, la consciència. Senyal que, farts de paraules, de triumfalismes i de paternals i ben sonores promeses, els homes de cada barri començaven a comprendre que els seus problemes eren seus i que els havien de plantejar i de provar de resoldre ells mateixos i a la seva pròpia mesura, per comptes d'esperar que els fossin resolts des dels núvols per algun personatge providencial. Ara mateix, aquests dies, els veïns del Rafal Nou, vist que la providència no ho feia, s'han construït ells solets una cosa ben simple però que els era ben neces-

sària: un pont per a peatons. Vet aquí un bell i elemental exemple d'autogestió democràtica.

La ciutat no és, ni hauria d'haver estat mai, l'acròpolis distant, entre indiferent i paternalista, on es manipulen, a l'esquena d'aquesta, els drets i els interessos de la comunitat. No és, ni hauria d'haver estat mai, el somriure suficient dels barris privilegiats que miren per damunt l'espatala les barrriades populars. Cal retornar al poble les facultats de decisió i de gestió. Només així reedificarem la ciutat autèntica; la ciutat que és el punt de convergència on ciutadans i barris es troben en un mateix nivell, en una comunitat ferma i vertadera d'illusos i d'interessos, de realitats i de somnis. Aquesta és la via que ens conduirà, si volem, fins a nosaltres mateixos. Fa cosa d'un any, o potser dos, vaig presenciar un espectacle que representava el grup «El Vaixell» de So N'Espanyollet. Era en un popular teatre de barrriada: la vella Assistència Palmesana, en Es Pes de sa Paia, a la cruïlla mateixa del Socors, Sa Calatrava i Sa Gerreria. L'espectacle tenia totes les deficiències i totes les inexperiències que vulgueu; però els allots de So N'Espanyollet hi posaren tant de part seva, tanta intenció i convicció de poble, encertaren tan justament a expressar els nostres més immediats sentiments col·lectius, que el públic es va desfermar en aplaudiments i en visques estentoris a Mallorca. Un públic plàcid i alegre, majoritàriament de barrriada i de probables orígens menestrals, en el qual vaig voler veure, per un moment, els hereus d'aquells altres monestrals que en el segle XVI es revoltaren, agermanats, contra l'oligarquia. Us puc ben assegurar que a través d'aquell contacte de poble a poble, d'aquella comunicació de barri a barri, la Ciutat de Mallorca cobra una nova llum i una nova dimensió profunda. Una reacció purament visceral, si voleu, però en el fons de la qual s'endevinava una espurna de recobriment de la nostra perduda i autèntica identitat nacional.

Ben poques coses em resten a afegir. Si hagués volgut pronunciar el pregó ortodox que no he pronunciat, em sembla que hauria hagut d'acabar dedicant una memòria als fills il·lustres del lloc. Ignor si So N'Espanyollet en té, i no ho he anat a cercar perquè, al capdavant, tant o més que els fills il·lustres, compten els fills anònims. Vull, emperò, fer al·lusió, no a un fill, però sí a un veí que bé podem qualificar d'il·lustre: el poeta Bartomeu Rosselló-Pòrcel, que va residir llargament en el barri. La casa, la característica planta baixa amb el corralet al fons, del més antic So



N'Espanyolet, pertany encara a la família. Jo hi he vist la cambra que ell va ocupar, la tauleta a on va escriure, la finestra d'on es devia destriar la Serra, aquella cadena clara amb l'enyorança de la qual va morir a fora Mallorca, durant la guerra civil, quan encara no havia fet els vint-i-cinc anys. El So N'Espanyolet del seu temps tenia encara un aire rural de forania. Les nits hi eren remoroses de grills i d'esquelles, i el voltava, limitant-lo, l'or trèmul dels blats gronxant-se per dins l'ametlerar. Cap al tard, un inici de campana arribat d'enfora —potser de la solemne catedral, dibuixada com un teló de fons; potser de l'agulla neogòtica de Santa Eulàlia, o per ventura de la propera i catalinera parròquia de Sant Magí— surava un moment i es perdia pels carrers solitaris, polsosos, gairebé camperols. Tal volta unes subtils connotacions del So N'Espanyolet que ell va viure s'amaguen en el fons d'aquest poema:

**Inici de campana  
efímer entre els arbres  
—fora porta— de tarda.  
La pols dels blats apaga  
un or trèmul en punxes  
blanquinoses de plana.  
L'àmbit vincla i perdura  
comiats d'enyorances  
d'avui mateix. Desvari  
de vies solitàries.  
Argila i calç. Finestres  
de la casa tancada,  
quan torno, d'horabaixa,  
girant-me adesiara.**

¿Per què So N'Espanyolet no dedica un carrer al seu poeta, al gran poeta de la Ciutat de Mallorca, a Bartomeu Rosselló-Pòrcel? És una suggerència que em plau fer avui a l'Associació de Veïns. Si l'any 1936 Francesc Macià hi va perdre un carrer, bé podria Bartomeu Rosselló-Pòrcel, l'any 1976, trobar-n'hi un altre. Seria un bell signe del temps.

I ja n'hi ha prou, de sermó. Que comencin ara les cançons i que s'encengui la festa. Molts anys a tots i moltes gràcies.

**JOSEP MARIA LLOMPART**



Autonomia i autogovern varen esser els crits unànims de la manifestació del dia 29, jornada que començaren a preparar les forces polítiques, sindicals i culturals amb una certa por, amb força inseguretat pensant que tal vegada, una diada per l'autonomia —la primera diada per l'autonomia— no obtindria massa poder de convocatòria i que, a més, si resultava un fracàs podria contribuir a retardar, encara més, el nostre procés autòndmic. Però, malament tots aquests dubtes, es va iniciar una tasca unitària en la qual hi participaren tots els partits polítics —exceptuant, Alianza Popular, Círculos José Antonio, Alianza Nacional 18 de Julio i Fuerza Nueva— així com totes les restants forces sindicals i culturals de Mallorca. Treballaren tots a la recerca d'un objectiu comú: aconseguir una mobilització popular entorn de l'autonomia ja que en la mesura que sigui assumida i exigida pel poble de les Illes es podrà dur a terme una pressió, més o menys forta enfront del Govern de Madrid.

D'aquesta manera i gràcies a la unitat que presidí en tot moment la preparació de la diada, l'acte del dia 29 va esser possible. Es convocà una manifestació mai vista a Ciutat de Mallorca i s'aconseguí, a pesar de les maniobres de darrera hora de l'UCD, les amenaces i les desferrades de cartells duites a terme per membres dels Círculos José Antonio i de Fuerza Nueva, la desinformació de molta gent respecte a com hauria d'esser i què podria significar l'autonomia per a les Illes... Maldament això i moltes d'altres coses la diada va esser un èxit de convocatòria. Poc importa si s'arribà a la xifra de 50.000 persones donada pels organitzadors, l'important és que la Plaça Major estava plena i que de segur se superaren les 20.000 persones, xifra mai aconseguida a Ciutat per una manifestació.

### **RECUPERAR LA NOSTRA HISTÒRIA**

Milers de mallorquins es llançaren al carrer demanant recuperar l'autogovern, la institució que ens varen arrabassar mitjançant el decret de Nova Planta que abolí els furs de totes les terres que componien la Corona d'Aragó. S'ha de tenir molt present que demanar l'autonomia no és un invent d'enguany, és simplement el dret d'exigir que ens retornin el que ens pertany i que es respecti, si es vol implantar la democràcia, un dels primers drets humans: L'autodeterminació dels pobles.

Tal vegada, perquè això no s'ha plantejat massa a Mallorca, l'ambient de la Plaça Major va resultar, en alguns moments una mica fred i, fins i tot, en certes coses es «va pixar fora de cossiòl». Me referesc a les pancartes i crits anticatalans. És curiós, veure lo bé que ho han sabut fer els nostres colonitzadors, la seva precisió ha arribat fins a tal extrem que han aconseguit que la ràbia del mallorquins, en lloc d'anar encaminada contra l'oligarquia colonitzadora, vagi contra un poble que ha sofert i sofreix, encara, la mateixa colonització que nosaltres. Evidentment, s'ha volgut evitar que els qui patíem i patim les conseqüències d'un mateix centralisme ens uníssim per fer-li front comú, no s'han escatimat mitjans en la finalitat de fomentar un odi irracional que ningú sap massa bé ni per què ni d'on ve. Va esser trist i vergonyós veure una pancarta que deia: «Autonomia sense catalans». Era la mostra més palesa que tant de temps de manipulació o desconeixement de la història ha surtit efecte. Fa més de cinquanta anys un mallorquí, Alexandre Jaume, deia «Que nuestra lengua, nuestra raza y nuestra historia nos ligaban a Catalunya. Que hablar de mallorquinismo era descono-

# Els mallorquins per l'autonomia

cer en absoluto la realidad viva del problema o inventar entidades artificiosas o fantásticas. Y que los mallorquines, quisiéramos o no, éramos catalanes de Mallorca como nos había llamado ya el más grande mallorquín de nuestra historia: Ramón Lull».

Passada una guerra civil i una dictadura que ha volgut destruir-ho tot, ens trobam igual o pitjor que en el temps d'Alexandre Jaume. Cal refer-ho tot i per això, seria necessari tornar a recuperar aquestes persones que també lluitaren per l'autonomia fa molts anys, recuperar-les no com a mites sinó com integrants molt importants de la nostra història que ens poden aportar un poc de llum en la tasca de redescobrir la nostra identitat, tan malmenada i tan confusa que fins i tot arriba a l'extrem de fer-nos dubtar de la llengua que parlam. Els crits de **mallorquí!** enfrontats als de **català** quan Josep M.<sup>a</sup> Llompart va parlar de la nostra llengua com a llengua catalana no són més que una altra conseqüència de la desinformació que es pateix en aquest terreny. L'origen de la nostra llengua no és opinable, és simplement un fet constatable pels estudis dels lingüistes, per això, al mateix temps que els crits de **mallorquí** oposats als de **català** varen ésser bastant deplorables, no constitueixen un fet massa preocupant. La seva superació anirà implícitament relacionada amb l'augment de les conquestes autonòmiques, és a dir, en la mesura que hi hagi un ensenyament, uns mitjans de comunicació, etc., en la nostra llengua, s'anirà superant l'analfabetisme lingüístic que ens fan patir a tots els mallorquins, deixant automàticament d'ésser tema de discussió si parlam mallorquí o català.

D'altra banda, el fet que les pintades anticatalanistes d'abans de la diada fossin realitzades pels Círculos José Antonio i Fuerza Nueva és demostració en el sentit que reflexa com els anticatalanistes més encesos són els que durant aquests quaranta anys darrers no s'han preocupat en absolut de Mallorca, els que sempre han fet els seus escrits en castellà, els que desferraven els cartells de propaganda del dia 29 perquè tenen por de l'autonomia... és un sistema molt antic que han sabut utilitzar molt bé, es tracta de crear la confusió per desparistar a la gent dels vertaders problemes i dels seus vertaders enemics. Per això, en la mesura que siguem capaços de descobrir aquest joc contribuïrem a aclarir aquests absurds pro-

blemes que se susciten a la nostra illa.

## PITADES A L'UCD

Un altre fet a destacar de la diada, és la pitada que va rebre l'UCD quan Josep M.<sup>a</sup> Llompart llegia la llista dels qui varen participar en la preparació del dia 29, va ésser una pitada llarga no contrarrestada per ningú i que tan sols acabà quan en Llompart començà el crit de **Unitat, unitat...**

Els motius d'aquesta pitada poden ésser molts. Des de la protesta per les mengarrufes dutes a terme per UCD el dia 28 a fi de capitalitzar la diada i al mateix temps restar-li contingut, fins l'expressió de la gent contra alguna actuació concreta dels parlamentaris del Centre.

Sigui com sigui, hi ha dos fets a destacar. En primer lloc, que segurament a la plaça Major hi havia gent de totes les tendències menys d'UCD degut a que —com ho afirmava un editorial de «Ultima Hora»— aquest partit pot obtenir vots però és incapaç de treure els seus votants al carrer per manifestar-se. En segon lloc, cal apuntar un fet molt important que podia ésser el pensament de molts dels que xiulaven: La majoria de diputats i senadors que obtingué UCD va ésser possible gràcies a la propaganda que els proporcionà la figura d'en Suárez; molta gent que votà UCD ni tan sols sabia el nom dels qui es presentaven per Mallorca. En uns moments en què es demana l'autogovern no es poden suportar uns representants de les Illes elegits per la cara del seu president que resideix a Madrid. Els representants de Mallorca s'han de guanyar el càrrec tot sols, sense avantatges venguts de fora que, d'altra banda, perjudiquen —i, de fet, varen perjudicar molt— els partits nacionalistes. Això, a més d'un atemptat contra la democràcia és un atemptat contra l'autonomia.

## ...QUE NO SIGUI GERPERU

Malgrat tot, el dia 29, és ja una data crucial, una data que significa l'inici de la mobilització popular per reclamar l'Estatut. Ara, el més important és que la diada no quedi com una commemoració folklòrica sinó que sigui el punt de partida d'una dinàmica encaminada, sobretot, a muntar una xarxa capaç d'explicar a tothom què pot significar una autonomia real en cada un dels camps socials (ensenyament, sanitat, economia, etc.) i quin és el tipus d'autonomia més convenient per a les Illes. Obrir un període pre-autonòmic de discussió i d'informació pot ser la forma més adient per impedir que ens donin gat per llebre, és a dir, que si l'Estatut que aconseguim preveu, tan sols, una descentralització administrativa, no pensi ningú que això és l'autonomia que demanam. És doncs molt important que la gent estigui ben informada a fi que no ens puguin enganar.

La lluita popular iniciada el dia 29 tan sols pot acabar quan obtinguem una autonomia vertadera. I això vol dir autogovern, Parlament amb poder executiu, legislatiu i judicial. Vol dir, també, facultat per autoadministrar la nostra economia mitjançant una Hisenda pròpia que hauria de pagar una taxa al Govern Central que s'hauria d'encarregar de la defensa de l'Estat, de les relacions diplomàtiques amb l'exterior i de poques coses més.

L'autonomia implica, també la facultat —que no s'obtingué en la Constitució de la segona República— de poder-nos federar amb qualsevol altra regió amb la qual, per un o altre motiu, la majoria del poble cregui convenient federar-s'hi.

Evidentment, aconseguir tot això, serà molt difícil. Ni tan sols el Principat o Euskadi amb una major població i amb una gran tradició de lluita per l'autonomia podran aconseguir-ho de moment.

Ara bé, el que sí podem aconseguir, en un termini no massa llarg, és augmentar la lluita i la conscienciació popular. Si l'Assemblea de Parlamentaris o el Pacte Autonòmic no poden o no volen dur-ho a terme serà necessari crear un altre organisme —format a més dels partits, per associacions de veïnats, independents, entitats culturals, associacions dels pobles, sindicats, etc. Un organisme de rel eminentment popular que emprengui una tasca d'informació i de mobilització de la gent. És necessari que l'autonomia sigui assumida per tot el poble de les Illes, qui, a més, sàpiga distingir entre l'Estatut que podria defensar UCD o el que assumiria MCI o PSI —posem per cas—.

Hem passat massa anys enganats i manejats. Ja és hora de descobrir el que volem, de defensar la nostra terra. És hora, en definitiva que els forjadors de Mallorca siguem els propis mallorquins.

**ASSUMPCIÓ CORTÉS**





Detall d'un quadre de l'església de Sant Francesc (Ciutat). Tots els vaixells ancorats al port de Mallorca duen la senyera barrada.

L'article que vaig publicar a LLUC el mes de juny passat amb el títol de **La senyera de la discòrdia** va ser motivat per una certa urgència de clarificar les coses davant la polèmica aixecada —una vegada més— per l'Estatut de Cura i per un fulletó del Congrés de Cultura Catalana sobre la senyera de les nostres illes. Potser a causa d'aquesta urgència l'article no era tan complet com hauria calgut, sinó que hi mancaven alguns elements sens dubte necessaris per a aproximar-nos més a l'aclariment del contenciós que s'ha plantejat sobre quina és o hauria de ser la nostra senyera. Per això em vaig obligat a escriure'n una segona part.

M'hi veig obligat, també, perquè després de publicar el meu article el senyor Josep Segura i Salado me'n feia una rèplica mordaç en un altre article que no puc més que qualificar de lamentable, no perquè discrepi de la meua visió —a això hi té perfecte dret—, sinó pel que té de calúnnia i d'atac personal. La barroera afirmació que «li hagin servit per a lluir-se les informacions que sobre les nostres senyeres i escuts li vaig donar personalment i a través dels meus articles a l'Última Hora» és el màxim no sé si d'ingenuïtat o de cinisme. No tenc cap interès a lluir-me, sinó únicament a oferir la meua modesta aportació per a desembullar un problema que, si bé no és exactament historicista, té es seus aspectes històrics indifugibles. Quant a l'acusació

# La senyera de la discòrdia (II)

per Gabriel Bibiloni

de «copiòn» que tan amablement se'm fa, crec que les nombroses referències bibliogràfiques citades a peu de pàgina dissiparan els possibles dubtes del lector. Res no tenc per què copiar dels articles del senyor Segura que, dit sigui de passada, no fan més que repetir tots els tòpics que s'han dit sobre la pretesa bandera mallorquina i la coneguda historieta del rei Sanç.

Deia que el problema no és exactament historicista. Naturalment és un problema polític. Darrera les batusses aparentment anecdòtiques sobre un tros de tela hi ha una qüestió profunda d'identitat del nostre poble (1). Vulguem o no vulguem, tant si ha estat sempre així com si no, el que hi ha en joc i en confrontació són dues maneres diferents i antagòniques d'entendre la realitat de Mallorca. Al voltant de les quatre barres soles i netes hi trobareu els nacionalistes més fervents, aquells que volen una Mallorca normal, alliberada i inserida dins el seu marc històric natural. A aquests no els fa por que la nostra bandera sigui la mateixa que la dels valencians i que la dels catalans del Principat, perquè sabem ben bé que som un mateix poble. Darrera de la bandera amb el castell hi trobareu tots aquells que no entenen més que la dependència, el sucursalisme i, com no, el sentimentalisme folkloritzant; aquells que tan descaradament han col·laborat en la destrucció de la nostra personalitat i ara, amb el seu bon instint de conservació, han tornat autonomistes; aquests que no havien pensat mai que tenim una història i ara que els ha vingut la memòria es recorden de la batalla de Lluçmajor; aquests residus del feixisme, sobtats paladins de la personalitat mallorquina, aquests són els que combaten tant com poden un símbol que representa una realitat que va de Salses a Guardamar, perquè aquesta realitat els fa por. Ai si el poble en prengués consciència;

se'ls ha acabat el negoci. Aquests necessiten uns símbols empèditors, que siguin expressió d'un orgull localista malsà i alienant. Ja sé que hi ha excepcions, i algunes ben respectables, per cert, però... a qui fan el joc?

Deixem, però, ara tot això i enfoquem la qüestió des d'un punt de vista històric. Els «teòrics» de la senyera amb el castell volen explicar-ho tot amb un sol document: el conegut document del 1312 que dona fe de la creació d'un **signum portando in vexillis et aliis pedagiiis**. Només veuen que el rei Sanç instituï un senyal que unia a les barres tradicionals el castell de l'Almudaina (2), i ells, súbdits fidels i obedients, volen que aquesta sigui, fort i no et moguis, la bandera de Mallorca o de les Balears, sense importar-los gens ni mica l'ús que se'n féu de tal senyal ni la vigència i la difusió que va tenir. Tota la documentació segle per segle en els còdexs dels arxius, a les pintures, gravats, escultures, monedes, segells, referències de textos, etc. no els importa. L'únic que volen és tenir una bandera diferent de la «catalana» i amb el document esmentat ja la tenen justificada. Si no fos així ja s'inventarien un altre artilugi: la senyera quarterada, una amb tres barres o amb cinc, o, com algú ha proposat, una aberració de bandera amb el mapa de les illes dibuixat damunt un fons no sé de quin color. L'important, respetesc, és que no sigui com la «catalana». Que quedi ben clar que Mallorca és Mallorca i Catalunya, Catalunya. Cadascú a casa seva i Madrid a la de tots.

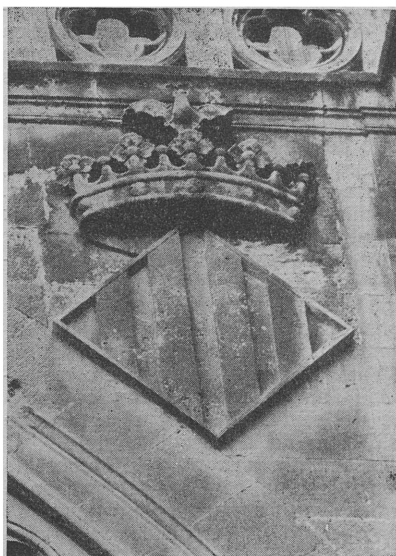
Ningú no ha negat mai el fet que el nostre rei Sanç instituï un emblema (3) que combinava les barres i el castell. El que hem dit i repetim és que és indubtable que aquest emblema només tingué una vigència d'un grapat d'anys, realment molt pocs, si és

que en tingué gens. Si hagués tingut la vigència i la difusió suficients per a ésser considerada l'enssenya genuïna de la nostra història, estaria més o menys documentada (documentat el seu ús, clar no sols la seva creació), cosa que no succeeix; ans al contrari, abans d'aquest segle no n'he vist cap rastre documental, cosa que fa deduir que després de la seva creació restà aviat oblidada. Si es convertí o no en l'escut quarterat, del qual parlarem més envant, és una altra història. El cert és que tal com la creà Sanç no prosperà. El mateix Benet Pons i Fàbregues (4) no féu més que proposar a l'Ajuntament un **estandar-te de forma adequada a la dècima quarta centuria** (a uns pocs anys d'aquesta centúria, hem d'afegir). El seu error és que no té en compte quina bandera empraren els mallorquins durant tots els segles restants.

Tot i això, Pons i Fàbregues fa referència a una làpida trobada durant l'enderrocament de les muralles, on hi ha esculpides aquestes armes, amb el castell a la part superior i les barres a la inferior. Es tracta d'un escut, és clar, no d'una bandera (5). Per a una correcta interpretació d'aquest fet caldria veure en primer lloc de quina època és l'esmentat escut; suposant que sigui dels anys immediatament posteriors al 1312, no hi ha cap contradicció: es tractaria de l'única mostra que s'ha trobat, la flor que no fa estiu, de l'escut creat per Sanç i dels pocs anys que fou emprat. Si fos d'una època relativament moderna, caldria cercar una altra explicació, ja que estaria en contradicció amb tots els altres escuts que són o bé barrats o bé quarterats. Podria considerar-se una variant accidental i intrascent d'aquest darrer (6). El que no em sembla admissible és la continuïtat de l'enssenya de Sanç.

Precisament durant els regnats de Sanç i Jaume III, l'escut que veim en els còdexs i a altres bandes és el reial, simplement barrat. Un dels més importants d'aquests còdexs és el **Llibre dels Reis**, començat a escriure durant el regnat de Jaume III (1334). Cal insistir que els reis de la Casa de Mallorca no alteraren les armes familiars i continuaren amb el signe de les barres sense cap additiu. Pons i Fàbregues, però, ha dit que Jaume III creuà el seu blasó amb una faixa blava en diagonal (7), basant-se en el testament d'aquest rei donat a conèixer per Estanislau Aguiló (8), en el qual es descriu el segell del monarca, on apareix una figura que du a les mans un escut **ad signa et Arma Majoricarum, scilicet barris partitum in longo, fascis insignitum**. Aquest **fascis insignitum**, tanmateix, és un punt molt obscur que no es pot aclarir en un tres i no res. Els segells dels reis de Mallorca, estudiats per Ferran de Segarra (9), són només barrats, sense cap faixa, així com tots els escuts coneguts de l'època. Més encara, un

document que pot ser aclaridor és una factura d'una senyera encarregada per Jaume III, el 1345, una vegada exiliat i desposseït del seu regne. La transcripció íntegrament. «Item a vii de juliol pagam an Miquel de Puigclavell, e foren per una senyera de sendat, la qual los procuradors del inclit en Jacme de Mallorques havia feta fer a ops de la cort e les quals li pagam de manament del honrat Phelip de Boill, reformador e regent l'ofici de governador a soplacació del dit Miquel ha aut esguard que nos vanes, e la qual senyera costa, so es asaber: vii canes de sendat aixi groch com vermell a rao de viiii sous la cana, ii lliures, xvi sous, los quals costa ceda e la beyna iiiii sous, e aixi son per tot, com conste en el libre de deutes de MCCCXIV». La senyera era com es



Escut a la façana de la Seu de Mallorca

veu només groga i vermella, i sembla que també ho era la que portava la host de Jaume III a la batalla de Llucmajor. De la mateixa opinió és Gabriel Llompарт, qui afirma que **de los gastos para confeccionar la que llevaba el rey Jaime III al morir en Llucmajor se deduce que así era: sólo roja y amarilla** (10).

Un dels tòpics repetits pels defensors del castell és que la senyera barrada era «només» el símbol personal del rei. Res més fals i inexacte. La bandera reial —com ho haurem de dir?— era a casa nostra la bandera dels poble, de tot el poble. Com diu Joan Fuster «a tot arreu, en circumstàncies paregudes, la bandera reial esdevenia bandera del poble, en contraposició a les emulsions feudalistes dels senyors territorials i de l'Església» (11). A l'article anterior citava el cas dels pagesos mallorquins del segle XV, que en sublevar-se contra l'o-

ligarquia ciutadana —això que el senyor Segura anomena «el govern legalment constituït»— enarboren la bandera reial, la de les barres. Conventrà aclarir al senyor Segura que aquest govern tan ben constituït també portava el mateix estendard. **Salió, pues, de la ciudad mosén Berenguer [el governador] enarbolando el real estandarte, diu Quadrado (12), i en una altra ocasió El virrey Erill [...] acopió cuantiosa pólvora para los arcabuses y espingardas de sus compañías; hizo armar a una multitud de ciudadanos, alentando a los tímidos y conteniendo a los mal dispuestos. y duplicado con este refuerzo el número de sus ginetes y triplicado el de su infantería salió a campaña desplegando el pendón real al frente de tres mil peones y cuatrocientos caballos.** Els dos bàndols duïen la mateixa bandera i és de suposar que no es pegaven tirs entre ells mateixos. Joan Miralles ha fet referència a un document de 1425 (13), en el qual es de-

(1) L'admirat Joan Fuster acaba de publicar un llibret (**El blau en la senyera**, edicions Tres i Quatre, València, 1977) sobre la senyera dels valencians, entre els quals hi ha també la polèmica entre els partidaris de les barres soles i els de la franja blava addicional. Es un llibre que recoman, perquè les connotacions polítiques de la polèmica són, si fa no fa, aplicables a Mallorca.

(2) Ja ho havia fet Jaume I, el 1267, en concedir un segell a la ciutat de Mallorca.

(3) A l'article anterior feia unes observacions sobre la possibilitat que fos un escut i no una bandera. De totes formes cal no fer-ne gaire problema, ja que a l'Edat mitjana un escut podia (encara que no forçosament) convertir-se en bandera.

(4) Pons i Fàbregues, B. **La bandera de la ciudad de Mallorca**, Palma, 1907. Es un llibre escrit per defensar la senyera amb el castell, però conté dades de molt interès.

(5) Una de les contradiccions del llibret de Pons i Fàbregues és que no es cansa de dir que l'escut ha de ser quarterat i la bandera xapada, i per documentar la bandera esmenta un «escut» xapat.

(6) El mateix cal dir de les peces de balança del senyor Segura i Salado que, segons diu, duen gravat un escut, no una bandera.

(7) Pons, ob. cit.

(8) Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana, XI, pàg. 53.

(9) **Sigilografia catalana**, Barcelona, 1922.

(10) «Diario de Mallorca», 17 d'octubre del 1976.

(11) Fuster, ob. cit.

(12) Quadrado, J.M. **Forenses y ciudadanos**, Palma, 1847.

(13) Vegeu el «Correu» del passat número de LLUC.



signa la bandera reial com a «senyal d'Aragó». Es una altra prova que no era tan sols el símbol del rei, sinó també del país, d'Aragó, de tota la Corona d'Aragó. Fins i tot al segle XIX s'empra aquesta denominació, com es veu a l'inventari de l'Ajuntament de Montuiri donat a conèixer per Miralles. Es clar, per tant, que a Mallorca i a tota la Corona la bandera que el poble assumí i tingué per pròpia fou la reial, la qual cosa és una mostra de la identificació entre el poble i la Corona, breument interrompuda durant el parèntesi de les Germanies (14).

Una vegada desapareguda la monarquia catalano-aragonesa les barres continuaren com a símbol del país a totes les terres de la confederació. Els reis de la Casa d'Àustria no hi introduïren cap modificació. D'aquesta època en tenim una documentació abundant. Veim escuts amb les barres sobre les portades dels llibres, com el del l'arxiu municipal de Sa Pobla (15) o a nombrosos edificis i altres construccions, com el de les muralles de la ciutat de Mallorca (16), els de les muralles i diversos edificis de Menorca i Eivissa (17), els de la costa de la Seu (1672), els jardins de la Quarentena (1620) o de l'Hospital de la ciutat de Mallorca, per citar només uns exemples. Durant els regnats de Felip IV, Carles II i Carles III (d'Àustria, no l'espanyol) s'encunyaren a Mallorca monedes amb l'escut del país a una cara i el de la Universitat a l'altra (18). Una altra mostra il·lustradora és el quadre que representa l'arribada a Mallorca de l'emperador Carles I. Tots els vaixells del port de Mallorca duen la senyera de les barres. Era la bandera personal del rei. El rei català-aragonès ja no existia; l'emperador tenia uns altres sím-

bols personals. Era senzillament la bandera del país.

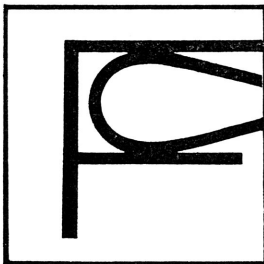
En produir-se el moviment regionalista i després nacionalista al segle passat, hom adoptà les quatre barres a totes les terres catalanes com a símbol regional i nacional, i aquí hi ha molt per investigar. Joaquim M.<sup>a</sup> Bover escrivia en un llibre d'heràldica dedicat a la reina Isabel II **que la família real de Mallorca pintaba en sus escudos y paveses cuatro barras encarnadas en campo de oro con el timbre de una corona abierta y un murciélagu por encima. Este mismo escudo quedó por armas de este reino** (19). El morat encara no estava en circulació. En proclamar-se la primera República, **se izó ayer en la casa consistorial la bandera española juntamente con la mallorquina en señal seguramente de federación a que aspira el partido republicano** (20). Igualment es féu el 14 de juny del 1873 amb motiu de la proclamació de la República federal. Sabem també per la premsa que a les manifestacions republicanes del 23 de febrer del mateix any es portaven «banderes mallorquines». Es lògic de suposar que aquesta bandera mallorquina era simplement barrada, encara que no en tenc proves clares. He mirat tots els diaris que he trobat d'aquell moment i només hi he pogut trobar l'expressió «bandera mallorquina» o «bandera de la provincia». Si algú ens en pot donar més informació li ho agraïrem. A l'inventari de l'Ajuntament de la ciutat de Mallorca del 1784 no hi figura cap «bandera mallorquina», només **una arca con los menajes del rey D. Jaime y el astandarte (sic) Real de la Conquista** (21).

La bandera amb el castell sobre la franja morada començà a divulgar-se ja ben entrat aquest segle, després de llargues polèmiques (22). Això no obs-

tant, la bandera barrada sense castell no deixà d'ésser el símbol nacional i nacionalista per excel·lència; a l'agost del 1916, per exemple, «fou ahissada (sic) amb música la senyera de les quatre barres a la façana d'un novell centre cultural nacionalista que té el seu domicili a la plaça principal de Lluçmajor» (23).

Tornem ara una mica enrera. Al costat de les armes reials, que, insistim, eren les de tot el país, hi havia des del segle XIV l'escut d'armes de la Universitat. Cada Universitat —municipi, en termes actuals, a pesar que la de la ciutat de Mallorca extenia la seva jurisdicció a tota l'illa— tenia el seu escut d'armes. L'escut quarterat, amb les barres i el castell de l'Almudaina en camper blau, és el tradicional de la Universitat i la ciutat de Mallorca. Una de les documentacions més primerenques que en tenim és al **Llibre de Corts Generals** (segle XIV). Des de llavors està documentat en tots els temps, sovint fent costat a l'escut nacional barrat, com a l'interior de la Seu, al claustre de Sant Francesc o als ja citats dels jardins de la Quarentena i costa de la Seu. Era l'escut que empraven els administradors de la ciutat i de l'illa, com el Gran i General Consell que el posava a les cobertes dels seus llibres d'actes. A l'Atlas català de Cresques del 1375 i en un dibuix del mateix segle (24) veim aquestes armes ocupant tota la superfície de la bandera. Aleria, però: aquesta bandera té la mateixa significació que l'escut, no és més que l'escut fet bandera, cosa molt freqüent a l'Edat mitjana. Era en aquell moment la bandera de la Universitat i la ciutat de Mallorca, encara que no sempre tingué aquesta forma. Weyler Laviña (25) diu que **en Mallorca siguieron las costumbres del tiempo, y**

## Fotogravats A. Comas



- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

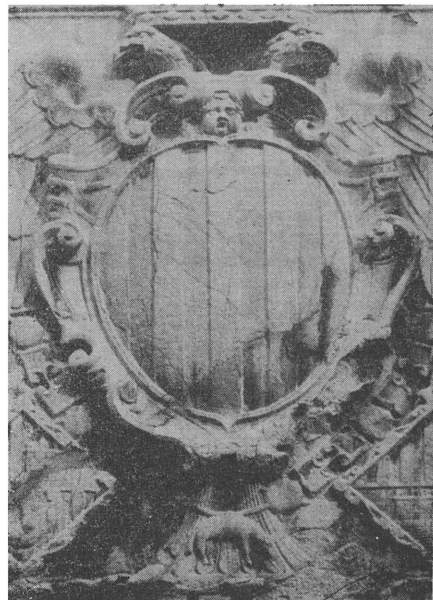
G/. Emperatriu Eugenia - 1 - D - teléfons. 294650 - 54 - PALMA.

## Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Escut amb les quatre barres  
a la Costa de la Seu



se limitaron en los primeros años al pendón real, al de la Universidad y a los de los señores de feudos. Más tarde cada pueblo, parroquia, gremio o corporación, tuvo su bandera. Refiriéndose a la de la Universidad diu: En varias ocasiones se expresa que había una bandera destinada a la corporación, y en el inventario de los enseres de la casa juraría del año 1564 y 65, se menciona que era de tela pintada, esto es de campo blanco con el escudo de sus armas, la cual se enarbolaba en ciertas festividades. Quan el 1715 la Universitat fou substituïda per l'Ajuntament, les armes d'aquella passaren a ser les pròpies del nou organisme. Que sigui clar, per tant, que la combinació de les barres i el castell de l'Almudaina en forma quarterada —escut o bandera— constitueix el senyal heràldic de la ciutat de Mallorca i res més.

Crec necessari afegir que a part de la bandera reial i la universitària hi havia les anomenades banderes de milícia o banderes militars, dels colors més diversos, que els jurats lliuraven als capitans de les companyies i recollien d'ells una vegada fetes velles (26). Una d'aquestes banderes és la que el 1656 els jurats entregaven a «Barthomeu Bauçà de Valldemossa, lloctinent de capità de dita vila, el qual ha entregat una bandera molt vella [...] i la dita Su Señoria ha entregat a dit Bauçà una bandera nova de diferents colors...» (27). No es tracta de la senyera amb castell, com pretén el senyor Segura.

Finalment hem de parlar de l'escut amb faixa blava en diagonal. Aquest escut apareix profusament documentat a partir del segle XVIII, just després

de l'ocupació político-militar borbònica. Per cert, inefable Josep Segura i Salado, l'Edat moderna no comença el 1789, sinó molt abans. El veim, sobretot, en els mapes fets pels francesos en aquells anys. No diré que no tenguí uns precedents, els quals no vull examinar perquè no tenc informació suficient i perquè és un assumpte molt complicat; pensem que la «banda» és un element molt freqüent en els escuts de famílies particulars. La relació, en tot cas, amb el *fascis insignitum* del testament de Jaume III em sembla molt poc probable. Crec molt més lògic suposar que l'escut amb faixa blava diagonal fou adoptat com a emblema de la nova entitat administrativa —la província— que creava la voluntat de Felip V. Com a tal s'ha emprat des d'aleshores, encara que no amb molta profusió; el veim a llibres, mapes i similars, rarament als edificis públics. Amb tot, no vull dir que no pugui ser l'escut de les nostres illes si totes hi estan d'acord.

Evidentment resta encara molta feina a fer, molt per investigar i molts arxius per escorcollar, però a la llum de tot el material de què disposam podem treure unes conclusions bastant nítides: si ens legitimam en la història, la bandera de tots els ciutadans de Mallorca, Menorca i Eivissa és la de les quatre barres vermelles sobre fons groc, la mateixa que als altres Països Catalans. Al seu costat hi ha uns símbols locals, també ben legítims; el de la ciutat de Mallorca és quarterat amb les barres i el baluard majestuós de l'Almudaina, símbol d'un passat gloriós que hem de recuperar. Aquests són els nostres símbols; ara el que cal és fer front ben resoltament a tots aquells que vulguin ama-

gar-los, desvirtuar-los, manipular-los o enfrontar-los.

GABRIEL BIBILONI

(14) Weyler Laviña, F. (*Historia militar de Mallorca*, Palma 1968, ha estudiat les banderes portades pels agermanats que devien ésser les gremials. Sembla que el mateix succeí a València (Fuster, ob. cit.).

(15) Vegeu-ne la fotografia a la Gran Enciclopèdia catalana, article *barres catalanes*.

(16) Vegeu la portada del passat número de LLUC.

(17) Vegeu-ne la fotografia a la *Historia de Mallorca*, coordinada per J. Mascaró Pasarius, tom. IV, pàg. 366.

(18) Bover, J.M. *Historia de la casa real de Mallorca y noticia de las monedas propias de esta Isla, Palma, 1855*.

(19) Bover, J.M. *Nobiliario mallorquín*. 1.ª Edició. Palma, 1850.

(20) «Diario de Palma», 13 de febrer del 1873.

(21) B.S.A.L., 1884, pàg. 24.

(22) A l'article anterior en vaig fer una mica d'història. Quan el 1903 Lluís Martí proposà a l'ajuntament d'adquisició d'una bandera «mallorquina» no devia ser clar quina havia de ser aquesta, ja que l'Ajuntament encarregà un informe al seu cronista i arxiver.

(23) Estelrich, Joan. Article publicat a «La Revista», Barcelona, número XXXI, gener del 1917, reproduït a Anselm Lluís, *El mallorquinisme polític*, París 1975, pàg. 305.

(24) Vegeu les fotos del meu article anterior al passat número de LLUC.

(25) Weyler, ob. cit.

(26) Weyler, ob. cit.

(27) B.S.A.L., tom XXVIII, pàg. 327.





# Les «Segones Jornades del CIEMEN»: Balears-Pitiüses, Còrsega i Sardenya

per Aureli Argemi

Complint amb la seva funció de promoure el coneixement i de col·laborar en el reconeixement de la realitat «minoritària» o de les «nacionalitats prohibides», el «Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i Nacionals» (CIEMEN) va tenir les seves segones jornades internacionals els dies 16-22 d'agost a Cuixà. El tema tractat va ser la problemàtica històrica, cultural, econòmica, social i política de les illes occidentals del Mediterrani: Balears-Pitiüses, Còrsega i Sardenya. Participaren a les jornades especialistes originaris de les esmentades illes i un públic compost sobretot d'illencs, de pertanyents a les terres catalanes, al Friül, a la Vall d'Aosta i als Estats italià i francès.

Una setmana intensa d'estudi i de discussió. Una setmana durant la qual la informació i la confrontació, els contactes personals, particularment entre els illencs —eren els primers contactes per a la majoria—, i les conferències, s'anaren intercalant en un ambient de mútua simpatia i de mutu interès per les experiències, les reivindicacions i les lluites dels pobles insulars, tan semblants i a la vegada tan diversos. Tots aquests aspectes van marcar les actituds, complementàries, amb què els participants a les jornades havien acollit i cristallitzat la iniciativa del CIEMEN. Per això els resultats de la trobada podien expressar-se, en el comunicat final, posant de relleu la importància que tenien els contactes personals i la mútua comunicació de les pròpies recerques de l'alliberament nacional. Tothom es va convèncer, si no ho estava ja abans, que calia potenciar el mutu coneixement i que s'havien de crear uns canals per a fer més efectiva la solidaritat i la col·laboració en el reconeixement de les respectives aspiracions autonomistes. Un poble no pot aconseguir els objectius de les seves pròpies reivindicacions si no existeix un suport explícit d'altres pobles, especialment d'aquells pobles que es troben en condicions més o menys idèntiques.

Les aportacions dels ponents no pretenien ser exhaustives en cada punt estudiat. Però el conjunt de con-

ferències va ser suficient per tal que el públic es pogués fer una idea més àmplia de la que donaven els aspectes específics tractats en les diverses exposicions. (Les conferències formaren un proper volum de la col·lecció «Nationalia», editada per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat i dirigida pel CIEMEN).

Si bé la dificultat de la llengua —cada ponent podia parlar amb la seva pròpia llengua— va relentir el treball (calien les traduccions) això es va prendre com una «nova» forma de comunicació i sobretot, com una afirmació que suplía, amb escreix, les mateixes limitacions verbals.

## L'APORTACIÓ DE LES BALEARS I PITIÜSES

Sota el títol **Cultura i política a Mallorca (1931-1946)**, Josep Massot i Muntaner va parlar de la duríssima repressió que tingué lloc a Mallorca, particularment entre el 1936 i el 1939, en el sector cultural i polític. Va començar fent un resum de la situació de la cultura autòctona a Mallorca a partir de 1930, és a dir, des de l'acabament de la Dictadura de Primo de Rivera, que en molts aspectes adoptà una política unitarista repressiva, precursora de la de Franco. Va insistir en el fet que a Mallorca hi havia aleshores un important moviment polític i cultural d'esquerra, en bona part de signe autonomista. Seguidament el relator va examinar les relacions entre aquesta esquerra i els homes de centre o dreta enquadrats dins l'anomenada «Escola Mallorquina», l'òrgan més important dels quals era la revista «La Nostra Terra». Relacions de confrontació però també, en alguns moments, d'una certa col·laboració estrictament cultural.

Amb la guerra civil, s'inicia una època trista a Mallorca: s'hi desencadena una repressió literalment terrible —descrita per Georges Bernanos— a tots nivells, entre els quals el lingüístic (reducció del català a una simple llengua colloquial, sense cap connotació política) i el cultural. Nombrosos intel·lectuals mallorquins

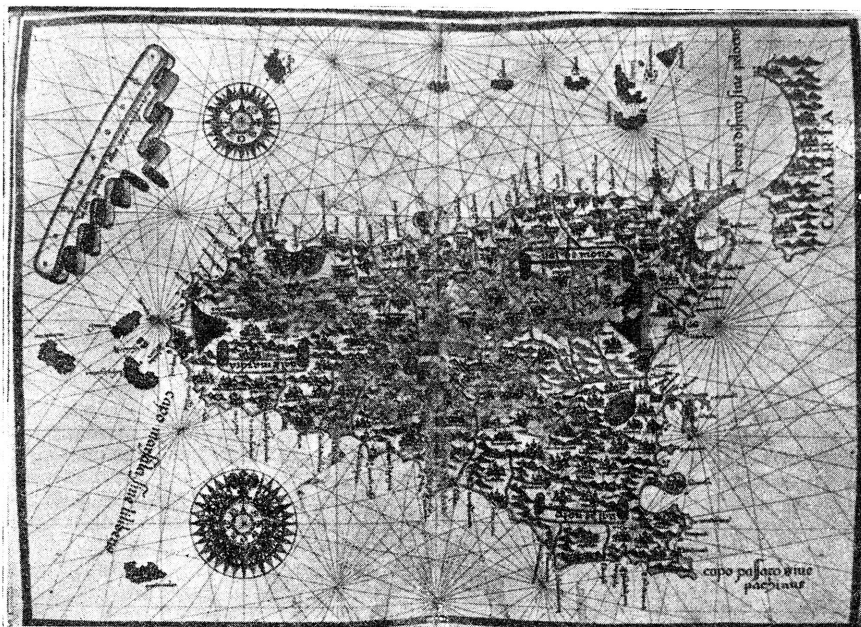
han de fugir i esdevenen després exiliats (entre ells Gabriel Alomar i Antoni M. Sbert) o sofreixen la presó i, en alguns casos, la mort. Hi ha, però, una literatura de guerra en català, de vegades favorable al règim franquista, i una literatura —molt poc coneguda o inèdita— pro-republicana. Des de 1938 s'aplica una rígida censura que prohibeix pràcticament tota expressió escrita en català.

Serà només el 1941 que Francesc de B. Moll obtindrà l'autorització per editar primer llibres d'autors «consagrats» i després llibres originals. Només a partir de 1946 existeix un mínim de normalització editorial, on encara no caben les traduccions. Durant tots aquests anys hi ha una literatura clandestina a Mallorca que adopta múltiples formes (any d'edició fals, manca de la data d'edició, simple mecanografia, etc.).

Malgrat el llarg període de genocidi cultural, la cultura autòctona de Mallorca ha pogut reprendre a poc a poc. Actualment fa sentir el seu pes dins la cultura catalana.

El menorquí Andreu Murillo va dividir la seva ponència en tres parts. La primera tenia el títol de **Colonialisme a Menorca**. En aquesta primera secció el ponent va donar una breu visió històrica i econòmic-social de Menorca, des de la conquesta catalana fins avui. Es va entretenir en l'examen de la situació de l'illa durant el domini britànic i l'ocupació francesa al segle XVIII, uns anys en què Menorca conservà el sistema administratiu autòcton que havia gaudit mentre es trobava en la Confederació catalano-aragonesa. D'aquest període tenim exemples de creativitat cultural de signe català. Amb la subordinació a la Corona espanyola —definitivament des de 1802— Menorca perd tota consideració autònoma i ha de sofrir les conseqüències d'una submissió qualificable doblement de colonial (Estat espanyol i Mallorca).

**Els intents autònoms de Menorca** era el títol de la segona part de la conferència de Murillo. Aquests intents es van manifestar ja des de 1810, any en el qual esclatà una revolta menorquina contra l'administra-



Sicília segons el mapamundi de Joan Martines (1577)

ció espanyola. Després, en diverses ocasions, els menorquins han fet sentir les seves veus en favor de l'autonomia, i no sols respecte a l'Estat espanyol sinó també envers la província de les «Balears». El 1912 el diputat en Corts per Menorca aconseguí mobilitzar Eivissa en aquesta direcció però no obtingué resultats pràctics. De fet Menorca no seria autònoma fins els anys 1936-1939 és a dir quan, contràriament a les altres illes, continuà addicta al govern de la República. Acabada la guerra Menorca fou reintegrada a les «Balears», però des de 1945 hi han hagut nous intents de «separació» administrativa, intents abortats sia a nivell «provincial» sia a nivell estatal. En el moment present els menorquins reivindiquen, amb renovada força un estatut d'autonomia que coordini el respecte a les seves peculiaritats econòmiques i socials i el respecte al seu enquadrament específic en les illes.

En la tercera part de la seva intervenció, Murillo parlà dels **moviments polítics i obrers a Menorca**. Va subratllar que el desenvolupament econòmic de Menorca ha seguit camins diferents dels de Mallorca, Eivissa i Formentera. Menorca va entrar molt aviat en el procés d'industrialització. Aquest fet fa potenciar, des de finals del segle XIX, unes ideologies promogudes per un moviment obrer cada vegada més important, de característiques autònomes però lligat als moviments polítics i sindicals sobretot de Barcelona. Això explica per què Menorca va romandre al costat del govern esquerrà durant la guerra dels tres anys, encara que no s'ha d'oblidar que l'actitud dels suboficials de la guarnició de Maó i la influència de Barcelona van ser factors determi-

nants d'aquesta opció en favor de la República. Acabada la guerra, la violència repressiva del franquisme va estroncar els moviments polítics i obrers de Menorca. No és fins èpoques recents que, d'alguna manera, es revifen, després de diversos intents de reorganització en els temps de Franco.

Els representants de les illes d'Eivissa i Formentera, Neus Escandell i Vicent Serra respectivament, va titular la seva aportació: **Situació actual de les Pitiüses**. Per a explicar aquesta situació van referir-se al decret de Nova Planta com a un fet que imposà una política que ha anat conduint les Pitiüses a una dependència, en tots sentits, a gent forastera o a gent indígena però a la mercè dels diferents centralismes exteriors. Amb una oligarquia tradicionalment «desarrelada» i amb unes classes mitjanes sotmeses, és avui molt difícil promoure la consciència nacional en el poble. Però hi han uns petits nuclis que treballen per fer renéixer aquesta consciència, malgrat les noves dificultats que suposen els trencaments dels costums, de tot allò que acompanya la identificació col·lectiva d'un poble, a causa de l'allau turística dels últims temps. Allau que es manifesta no tan sols amb l'arribada d'estrangers sinó també amb l'ocupació i l'expropiació legalitzada dels terrenys. El canvi radical que el fenomen turístic ha originat en l'economia ha repercutit, també, en el camp social i cultural. La immigració incontrolada posa altres traves al retrobament de l'identitat nacional. A més fins ara hi ha hagut una hemorràgia d'intel·lectuals. Els intel·lectuals estrangers que s'estableixen a les Pitiüses viuen, en general, apartats dels

ambients populars i de la cultura pròpia de les illes.

Els relators van presentar el manifest del grup de treball d'Eivissa i Formentera per a la Setmana internacional de solidaritat ecològica «natural i tècnica», on indiquen que aquesta solidaritat s'ha d'estendre a la planificació territorial, tan profundament lligada al «nostre patrimoni cultural, artístics, històric i paisatgístic i a les diferents formes de viure comunitàries». Com a conclusió de l'anàlisi de totes les qüestions relacionades amb la planificació, el manifest considera que la solució adequada «per a aquests problemes només podrà donar-se en el marc d'una àmplia autonomia política, econòmica i administrativa per a les nostres illes, que deixi a les mans del poble d'Eivissa i Formentera (coordinat amb el de les illes Balears) les decisions sobre la planificació territorial».

Finalment els representants de les Pitiüses van lliurar un estudi, que no va poder ser llegit, de Néstor Pellicer i Casals sobre «les illes Balears en el Mediterrani, un punt de partida per a un nou sistema d'organització de la comunitat». (Aquest estudi serà publicat en el proper volum de «Nationalia»).

Sebastià Serra va fer un minuciós examen de la **situació política actual a les illes Balears i Pitiüses**. Va explicar, primer de tot, el procés econòmic, social, cultural i polític que han tingut les illes des dels anys 1960 fins a l'actualitat; procés que ha anat portant a un creixement de la dependència colonial en tots els aspectes. Va analitzar concretament el significat dels anys de forta acumulació de capital i el crack posterior (a partir dels anys 70), amb les seves conseqüències: crisi estructural de l'economia, atur creixent, manca de planificació en tots els àmbits, falta de potenciació dels sectors primari i secundari i de reestructuració del terciari... També Serra va analitzar, amb detall, la poca repercussió que encara tenen les institucions culturals autòctones, va criticar els mitjans de comunicació de masses —estan en mans de l'oligarquia, en general— i va fer veure com l'intel·lectualitat no té encara prou base orgànica i com és difícil un veritable debat col·lectiu sobre la problemàtica nacional.

Aquestes anàlisis van ser aplicades diferentment en cada un dels pobles que formen les comunitats insulars.

La segona part de la ponència es va caracteritzar per un examen de les recents eleccions a les illes. Serra va explicar el programa de cada grup o partit que es presentava a les urnes, partint d'un breu estudi de l'oposició al franquisme, i va notar com els resultats responien a les deficiències descrites en la primera part de la conferència. El fet, però, que uns per convicció i els altres per oportunisme, gairebé tots els grups i partits fir-



messin, abans de les eleccions, un pacte autonòmic dona unes perspectives esperançadores per a la lluita dels pròxims mesos.

### CÒRSEGA A LA RECERCA DE LA SEVA IDENTITAT

Desgraciadament, per uns impediments d'última hora, dels tres conferenciants que havien de representar Còrsega només va poder assistir a les Jornades el professor Ferrando Etori, director del Centre d'Estudis Corsos de la Universitat d'Ais-Marsella II. Els qui van mancar, però, van enviar les ponències que haurien llegit. Pasquale Marchetti titulava la seva ponència: **Còrsega avui. Situació cultural i opcions polítiques;** Ghjacumu Thiers, **La francesització de Còrsega al segle passat.** (Ambdós textos seran publicats en el volum anunciat de «Nationalia»).

Aquestes conferències completen la que va donar Ferrando Etori sobre **Poble, nacionalitat, nació; per a una revalorització de la història de Còrsega.** Partint del que avui s'anomena «qüestió corsa», de la qual no és ja possible negar-ne l'existència, Etori va interrogar successivament la geografia, l'antropologia i la història per a confrontar aquestes realitats amb els conceptes de nacionalitat, nació i poble. La geografia revela les peculiaritats ben delimitades d'una

illa; l'antropologia — la simple observació— ens fan descobrir un poble i la seva cultura pròpia. Un poble que avui es troba en perill de mort, amenaçat com és pel moviment d'emigració que ha imposat una certa política estatal i pel moviment d'immigració d'elements al·lògens. Aquest perill de mort és la causa directa del desvetllament de la consciència nacional que, des de fa un anys, es va notant arreu.

Cal interrogar la història per a veure el significat i l'abast de la nacionalitat corsa, però per a interrogar correctament la història és necessari revaloritzar-la i esporgar-la de tots els mites construïts per la cultura dominant. Aleshores es podrà veure que el s. XVIII, sota l'impuls de Pascal Paoli, es va edificar «allò que fou probablement la primera de les nacions occidentals, en el sentit precís del mot nació». La construcció nacional, però, va ser interrompuda per la conquesta francesa. Segueix un període en què la consciència nacional sembla adormida, per moltes causes que Etori va analitzar detalladament. La represa d'aquesta consciència comença vers el 1880, encara que d'una manera bastant confusa. Des de 1960 el renaixement nacional de Còrsega es manifesta cada vegada més fort. Els corsos es van adonant que el seu propi territori i la seva pròpia comunitat nacional, bandejats durant més d'un se-

gle del desenvolupament francès (colònia sense colonització), sofreixen l'agressió simultània d'una «empresa» de colonització agrària i de colonització turística.

Actualment Còrsega està en una cruïlla: ha d'acceptar la seva ràpida desaparició com a poble o ha de potenciar les reivindicacions nacionals, amb totes les seves eventuais conseqüències.

### DELS ORÍGENS A LES REIVINDICACIONS ACTUALS DE LA SARDENYA

Giovanni Lilliu, famós arqueòleg de les illes mediterrànies, va presentar un estudi sintètic sobre **Sardenya en la matriu mediterrània**, des del neolític fins a les invasions fenícies i cartagineses. En la seva relació, Lilliu va parlar de les cultures més antigues sardes, com a substrat de la cultura distinta de la Sardenya actual.

Ja des d'antic, Sardenya ha demostrat la seva capacitat innata de reproducció d'ella mateixa, més enllà de les contradiccions internes i externes, estructurals i antropològiques, de classes i de cultures superposades. En el neolític, Sardenya es col·loca clarament —hi han vestigis que ho proven— en un ampli quadre mediterrani; és una confluència de diverses civilitzacions mediterrànies, però no en un sentit eclèctic. Apareix, en

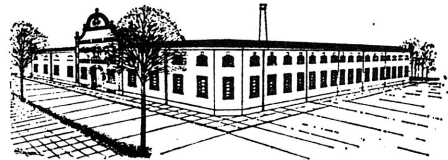
# VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui



**CAIMARI**



FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

efecte, una estructura agrícola pròpia que serà, durant segles, un element específic del poble sard. Més endavant es manifesta una cultura típica anomenada d'«Ozieri» (elaboració personalitzada dels temes i dels motius culturals provinents de l'exterior) i una evolució d'aquesta cultura en el pla lingüístic i agro-pastoril. La civilització sarda «nuràgica» demostra després com el poble sard lluita per la seva pròpia identitat, dintre d'un pluralisme ètnico-cultural, però amb uns vincles comuns, d'idees, costums, llengua i formes materials de producció. No és fins a les invasions fenícies i cartagineses que s'opera una divisió de la illa i neixen els antagonismes que amenacen la mateixa identitat col·lectiva.

A poc a poc la història catacumbal serà reemergent de l'ombra de l'oblit i dona un suport a les noves recerques sobre la identitat de la nació sarda.

La ponència d'Antonio Cossu, **Sardenya, cultura i identitat**, completava, en certa manera, la relació de Lilliu. En afrontar el tema, Cossu va voler aclarir el significat que donava al mot cultura (sentit ampli antropològic). És dintre d'aquest significat que «regions» marginades i sotmeses des de fa segles, com Sardenya, poden demostrar el seu grau de cultura pròpia davant dels Estats dominants que la volen ignorar quan no destruir. Els sards, com altres pobles en condicions samblants, han resistit contra la dominació i han conservat, en el temps, els caràcters específics que demostren la seva originalitat com a poble i nació. Aquests caràcters, però, amb la transformació social i econòmica que comporta la recent industrialització del país, imposada segons criteris exteriors, corren el risc de ser anul·lats. Per això és urgent promoure la presa de consciència popular sobre la identitat nacional. De fet el desvetllament que es va veient arreu en aquest aspecte és un símptoma de la represa que viu el poble sard.

Cossu ha analitzat, tot seguit, la situació de la llengua i de la literatura sardes. La llengua sarda, parlada correntment per més de la meitat de la població i entesa en un noranta per cent, no ha estat ni és revaloritzada per cap govern centralista. Amb tot, els grans mitjans de comunicació locals són cada dia més sensibles a la utilització de la llengua sarda, si bé estem lluny del que podríem dir una normalització; normalització, per altra banda, dificultada perquè encara no hi ha la unificació ortogràfica de la llengua.

Pel que fa a la literatura cal distingir dos aspectes: Hi ha una literatura sarda escrita en la llengua oficial de l'Estat (avui italià) que no significa necessàriament submissió dels escriptors a les directrius del govern

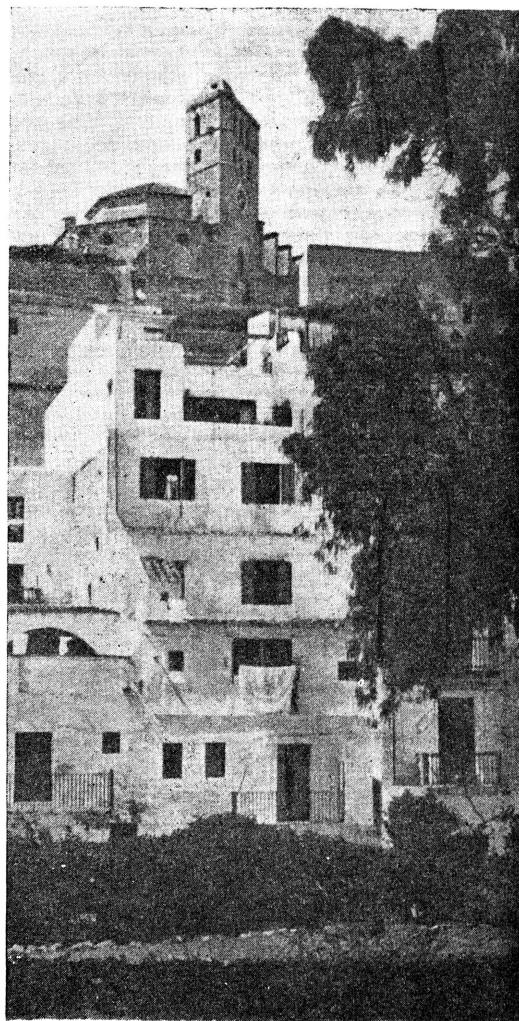
sinó, almenys moltes vegades, un simple ús d'un mitjà de comunicació diferent fora de Sardenya per a fer conèixer els problemes sards; hi ha també una literatura sarda escrita en sard, certament més pròxima a la consciència popular sarda i en grau d'interpretar millor les aspiracions sardes. Avui la batalla per l'ús majoritari del sard, pel seu reconeixement com a llengua oficial, és una batalla política que està demostrant la capacitat dels sards de ser veritablement un poble distint, un poble amb drets nacionals a defensar. Es tracta d'una activitat política, en el sentit més ampli de la paraula, que assumeix un significat particular en la mesura que es vol obrir a la solidaritat sobretot amb les altres «minories» mediterrànies.

El títol de la ponència d'Eliseo Spiga era: **Sardenya, economia i societat**. Spiga va analitzar la situació econòmica sarda posant de relleu que avui, després d'uns anys de promeses i de creixement econòmic en l'illa però no tant de l'illa, hi ha una crisi recessiva, particularment en el sector de la gran indústria petrolquímica. L'hemorràgia emigratòria representa una xifra al voltant dels 700.000 sards (la població sarda que encara avui resideix a la illa és d'un milió i mig d'habitants). Les dificultats de les indústries estatals i privades han repercutit en els sectors tradicionals de producció, ja en crisi per mor dels grans monopolis. L'agricultura, el pasturatge i l'artesanat no troben els mitjans per a superar les seves deficiències productives i comercials. Són particularment greus les condicions de les indústries de la Sardenya central —avui estan tancades el voltant de les tres quartes parts— i de les mines, amenaçades de pròximes desmobilitzacions.

Per altra banda, la programació «regional», després dels fracassos passats, no és capaç de prendre noves iniciatives; més aviat les frena perillosament.

El problema de fons d'aquesta situació econòmica greu és que l'Autonomia de Sardenya és massa imitada i no disposa de poders reals de decisió. Cal, per això, promoure un altre tipus d'autonomia que signifiqui un veritable autogovern i un control directe de la societat sarda de l'economia de l'illa.

És, precisament sobre la qüestió de l'autonomia, que ha versat la dissertació d'Antonello Satta. El títol de la seva conferència era: **L'Autonomia com a mistificació**. Satta va fer un balanç dels 28 anys d'experiència autonòmica a Sardenya. Aquest balanç imposa la conclusió que després de tant de temps d'«aplicació» d'un estatut «especial» d'autonomia els partits polítics i la «cultura» que aquests vehiculen, no han reeixit a donar una definició clara del que és i del que sig-



nifica l'autonomia. Pràcticament les forces polítiques s'han comportat com si l'autonomia «regional» fos una simple derivació —o una repetició— de les categories jurídiques, polítiques i culturals «italianes».

Fins que no s'han manifestat els signes de la represa de la consciència nacional, els partits «estats» reduïen a folklore, sense cap significació contemporània, la identitat nacional de Sardenya. Avui, davant el creixement dels moviments autonomistes, els partits «estats» han fet el possible per a demostrar que no existeix cap identitat nacional a Sardenya. Per l'acció dels partits «estats» l'autonomia s'ha anat reduint a un instrument de mediació en favor dels interessos forasters, estranys als interessos interns de la societat sarda. El sucursallisme dels partits s'ha reforçat.

Satta va acabar la seva ponència afirmant que amb la represa de la consciència nacional creix la convicció que si es vol un efectiu autogovern de la Sardenya cal una autonomia econòmica i cultural, autonomia que no pot ser dirigida per les forces polítiques sucursalistes.



## UN COMPLEMENT LINGÜÍSTIC: EL CATALÀ A SARDENYA

Les relacions lingüístiques catalano-sardes van ser el tema de la conferència de Jordi Bruguera. Després d'exposar al marc històric de la presència catalana a Sardenya, amb el fet més netament imperialista de la història catalana —la repoblació de l'Alguer—, Bruguera va presentar una llarga llista d'exemples que manifesten el remarcable influx de la llengua sarda en la mateixa estructura gramatical del català alguerès i el notable i extens influx català en el lèxic sard.

## LES CONCLUSIONS

En el parlament d'introducció a les Jornades, el qui firma aquestes ratlles, com a director del CIEMEN, havia augurat que la setmana d'estudi i

de confrontació donaria elements d'intercanvi mútua, com a base d'un intercanvi d'experiències que servís per a unir esforços, per a crear nous lligams de solidaritat, per a poder anar més enllà de les paraules. Si s'aconsegueixen aquests objectius —hi afegia encara— de mutu coneixement i de col·laboració en el mutu reconeixement, amb tot el que això comporta, el «Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i Nacionals» haurà fet un nou pas positiu en la seva tasca.

Unànimement, tant els conferencians com els assistents a les Jornades, havien respost amb escreix a aquests auguris. La qualitat de les ponències, de les discussions i dels contactes personals, se reflexaria en el comunicat final que transcrivim tot seguit.

Abans d'acomodar-se, i després d'una crítica constructiva a les defi-

ciències de les Jornades, tots els participants van posar a debat el tema de les pròximes Jornades. Es va escollir el tema de les «autonomies» en els seus diversos aspectes (jurídics, econòmic, culturals, polítics, etc.) vistes des de diverses experiències —almenys des de l'Estat espanyol, de l'Estat italià, d'algún país de l'est (probablement Jugoslàvia) i del món anglosaxó—.

AURELI ARGEMÍ

# Comunicat sobre les Illes Occidentals del Mediterrani

En les «Segones Jornades del Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i Nacionals» (CIEMEN) tingudes a Cuixà del 16 al 22 d'agost de 1977, s'ha estudiat i discutit la problemàtica històrica, cultural, social, econòmica i política de les Illes Balears, Pitiüses, Còrsega i Sardenya. Els participants en aquestes Jornades procedents de les illes esmentades, de les altres terres catalanes, del Friül, de la Vall d'Aosta, dels Estats francès i italià,

— han constatat que els pobles que viuen i treballen en les illes occidentals del Mediterrani, afectats sovint per l'emigració, posseeixen una identitat pròpia i distinta, i com a tals constitueixen comunitats humanes amb els mateixos drets que qualsevol altre poble;

— han constatat que el respecte degut a aquests drets està lluny de ser una realitat: la dependència, en les seves diverses formes adquireix un caràcter de marginació, d'opressió, d'explotació i, en alguns casos, de genocidi de la vida col·lectiva. Aquesta situació és particularment greu pel que fa a les llengües catalana, corsa, i sarda, a les respectives cultures, a l'expropiació i destrucció del territori i dels recursos naturals i humans, del teixit social i polític, per part dels poders establerts de les multinacionals i de la imposada servitud a l'imperialisme manifestat sobretot amb la presència de les bases militars.

Per això, els participants en les «Segones Jornades del CIEMEN» adrecen una crida a l'opinió pública i als

moviments polítics i culturals per tal que s'exigeixi als grans mitjans de comunicació de masses una informació que permeti el coneixement objectiu de la situació de les illes mediterrànies, a partir dels mateixos interessats i no dels prejudicis dominants;

— interpel·len els poders i els organismes internacionals per tal que restitueixin als pobles insulars els mitjans i les institucions necessàries per a l'autopromoció i l'autocontrol de la seva vida col·lectiva;

— afirmen la necessitat de l'alliberament del Mediterrani de les potències polítiques i militars imperialistes com a condició per a poder portar a terme les aspiracions nacionals dels pobles de les illes mediterrànies.

Els participants en les «Segones Jornades del CIEMEN» pertanyents a les illes Balears, Pitiüses, Còrsega i Sardenya han vist la necessitat d'intensificar els contactes mutus i, per tant, es comprometen a fer això possible mitjançant l'intercanvi d'informació, d'experiències i d'iniciatives en ordre a la reivindicació solidària dels propis drets i de les aspiracions autonomistes.

La funció internacional del CIEMEN és presa com a instrument per a promoure els lligams, els contactes i la solidaritat entre els pobles de les illes mediterrànies.

(Aquest comunicat ha estat redactat en català, cors i sard.)

Cuixà, 22 d'agost de 1977.



**l'Església  
nostra**



Manuel Soler

# El moment actual del Santuari de Lluç

No rarament els Instituts religiosos aprofiten els mesos d'estiu —quan les activitats minven— per a realitzar canvis de personal. Lluç s'ha vist notablement afectat en aquest sentit. Acaba una etapa, en comença una altra; nous projectes i nova saba.

Per tal de conversar uns moments amb els interessats, i així assabentar els lectors del que es cuina silenciosament per aquells paratges, he pujat al Santuari. Durant el viatge —com fa deu, cent, cinc-cents anys— cal anar voltejant la serra mallorquina i fruit, a canvi, de muntanyes abruptes, oliveres retorçades i alzines anyoses. El mateix entorn ambiental que fou testimoni dels humils orígens del Santuari en el llunyà segle XIII.

La plaça dels pelegrins, ufanosa, sembla donar la benvinguda a qui arriba. Però deman, sense més cerimònies, alguns membres de la Comunitat per a posar-los les preguntes que em semblen més oportunes. Entre ells hi ha En Ramon Ballester, coordinador de les diferents tasques.

## LLUC: LA IMATGE, LES TASQUES

—La imatge del pelegrí tradicional sembla que s'ha anat esvaint. Qui puja, per què puja l'actual visitant del Santuari?

—Certament no tothom qui ve ho fa amb la finalitat que tenien els nostres avis. Els pelegrinatges per a

donar gràcies o complir promeses van minvant, al menys segons l'esperit tradicional. Tanmateix ve gent que expressa la seva fe, omple la basílica en les funcions del diumenge, prega davant la imatge de la Mare de Déu.

A part d'això constatarem que bastants —en gran part joves— cerquen indrets per a practicar l'excursionisme. Diàriament fan una visita molt breu un gran nombre de turistes que les agències s'encarreguen de facturar. Altres passen una quinzena, una mesada, a les cel·les per tal de descansar, pregar i escoltar els nins blaus. D'altres encara vénen en grups a celebrar un dia de germanor procedents de qualsevol poble de Mallorca.

—Lluç, per qui ho mira d'enfora, és un Santuari. Però també és una escolania que exigeix estudis, vigilància; una hospederia amb els seus serveis; una casa d'espiritualitat. ¿Quina és la jerarquia de valors? ¿Es destorben les diferents funcions de Lluç?

—Sí, Lluç és complexa, tant per les institucions com pel personal que s'hi dedica. Hi ha una Escolania, patrimoni cultural i religiós del poble mallorquí; cal comptar amb la hospederia i el treball relatiu a l'administració. D'altra banda el personal que treballa a Lluç és minvat. Hem tractat de fer tres grups: un per la cura de l'Escolania (col·legi, música, formació, vigilància...). Un altre per a l'acolliment (hospederia, pastoral, etc.). El darrer per a fer front a les tasques d'administració (cel·les, mides...). Clar que els tres grups no són tancats. Entre tots ho feim tot, al final.



Creim que no és fàcil parlar de jerarquia de valors. Per nosaltres són importants els allots, ho són els pelegrins, ho són els obrers —que volem que siguin responsables i no només treballadors amb un sou— i ho és el culte. Tal volta, posats a triar, voldríem fer-ho per als més necessitats, siguin nins, obrers o pelegrins.

—Faig de portaveu de dues queixes que se solen sentir en parlar de Lluc: hauria de ser un centre d'espiritualitat molt més caracteritzat, així com un focus de cultura mallorquina. ¿Quins projectes teniu, si en teniu, respecte d'ambdues qüestions?

—Admetem que hi ha queixes raonables. Per això elaboram nous projectes. Per exemple dedicarem atenció a la pastoral de cara al turista (fulls, pregàries), afavorirem la participació popular en el culte, hem abolit ja tot preu i categoria en l'administració de sagraments, alhora que exhortam que aquests es rebïn a la pròpia parròquia. Renovarem els actes de culte com la sabatina, el rosari, atendrem més les confessions. També pensam organitzar unes jornades marianes a nivell de Països Catalans; preparam l'edició d'uns fulls titolats «suplement de la Revista LLUC». A més algunes habitacions interiors estaran a disposició de grups inquietos que es vulguin reunir, tant per objectius religiosos com culturals.

Demanaves també per l'aspecte cultural mallorquí. Per començar tot el que facem a Lluc (funcions, cartells, conferències...) es farà en mallorquí. Després hem posat una sessió de llibres mallorquins a les mides. Re-colzarem qualsevol campanya de caire cultural i nosaltres mateixos volem ressaltar la presència de Lluc per Mallorca mitjançant senyeres i eslògans. També quant a la cultura cal dir que obrirem a tothom la Biblioteca i aviat s'inaugurarà un museu d'història natural mallorquina.

Encara un parell de coses més. Estam contents que s'hagi escollit Lluc per a la cloenda de l'àmbit de literatura catalana del Congrés de Cultura. Nosaltres pensam donar totes les facilitats. Es cert que Lluc no té les possibilitats que tenen altres santuaris però també cal tenir en compte que un Santuari vibra al ritme del poble. Hem de reconèixer que el poble mallorquí no està massa conscientitzat amb l'aspecte de cultura autòctona. Santuari i poble estàvem un poc endormissats. Tant de bo que anem superant velles letargies.

## **SOBRE ECONOMIA, ENCARA...**

—Les xifres de les Institucions eclesials sovint esdevenen motiu de comentaris. Lluc no n'ha estat una excepció Dues breus preguntes: ¿sou tan rics com diuen? ¿Quins sous cobrau?

—«Els Pares de Lluc», per començar no són propietaris de res, sinó simples administradors. La propietat és del Bisbat que ens ha donat la seva confiança. Entrades n'hi ha; nosaltres intentam dur els comptes clars i que siguin en benefici de tot el poble mallorquí. Però les sortides també són grosses. No podem fer el que voldríem, la contínua renovació de l'edifici s'emporta una part substancial de les entrades.

¿Què cobram? Fins ara, per exemple, el prior i el mestre de música no arribaven al sou mínim. També pensam revisar aquest punt, així com les pagues dels treballadors.

—Hi ha un cert personal —joves, excursionistes, famílies modestes— que no poden pagar una cella per dormir i anar al restaurant: ¿teniu pensada alguna solució per aquestes situacions? Perquè, tal com diu la cançó, Lluc és per Mallorca, per tota Mallorca...

—Aquesta és la nostra gran preocupació. Algunes solucions pensam posar-les en pràctica tot d'una. Altres a

més llarg termini, perquè l'economia no és il·limitada, com pots suposar. Durant l'hivern funcionaran altra vegada la cuina i el vell menjador col·lectiu, així com una sala-dormitori per joves excursionistes. Per a l'estiu es construiran unes cuines, taules, seients de tipus rústic, així com uns serveis higiènics a l'entorn de la Font Cuberta. Hom podrà fer-se el dinar i acampar els finals de setmana. Per més endavant també volem construir un camping amb tots els accessoris que exigeix. I en algun cas particular no tendrem inconvenient en oferir la cella gratuïtament.

## **MÉS PREGUNTES SOBRE EL PERFIL LLUQUER**

—Sovint es diu que Lluc hauria de ser un Montserrat per Mallorca. ¿Què en pensau sobre la qüestió?

—En moltes coses envejam Montserrat, mentre altres preferiríem que no es reproduïssin aquí. Tanmateix Lluc té unes característiques i una fesomia pròpia. I és evident que certes possibilitats no estan al seu abast. Si més no, numèricament Montserrat està recolzat per alguns milions de catalans, cosa que és inimaginable de pensar respecte de Lluc. D'altra banda cal tornar repetir que, en gran part, el Santuari és un fenomen pel poble mallorquí: I allò que el poble vulgui —en religió, en cultura i altres aspectes— això serà Lluc.

—¿Religió popular o fe evangèlica?

—La Comunitat que viu aquí dalt és ben conscient del patrimoni i les coses que s'han anat fent a l'entorn de la Mare de Déu. Voldríem manifestar un gran respecte envers les formes de religiositat popular, fins i tot en les seves derivacions folklòriques. Hem de fer una anàlisi realista del grau de maduració en la fe del nostre poble i trobar el llenguatge adient per tal que la nostra pastoral no sigui estèril.

Ara bé, també tenim en compte que hi ha uns imperatius evangèlics que ens demanen coratge i exigeixen unes reformes. Voldríem que Lluc no fos alienant, sinó un lloc que facilités la conversió personal i social, que ajudés a trobar Jesucrist en els germans i els seus problemes o esperances. No ens podem quedar tan satisfets perquè la gent ha assistit a una funció religiosa i han quedat encantats amb els blauets.

—Lluc és un Santuari marià...

—Haurem de fomentar la devoció a la Mare de Déu, però també evitar el fetitxisme procurant que l'entranyable imatge de la Verge no enfosquesqui l'autèntica figura de Maria, aquella que sols fou esclava de la Paraula de Déu i de l'amor als més necessitats tal com cantà en el «Magnificat». En concret encara no hem reflexionat amb detall sobre el que drem a terme per tal d'incrementar la devoció a la Verge, però pensam actuar d'alguna manera.

**MANUEL SOLER PALÀ**

Rafel Horrach

Oh tu, el pagès, que cantes resignat!  
Deixa el mantí i penja ja l'arada  
i a trenc de jorn empunya bé la falç:  
segant, tot tu has de sentir-te un altre.

VENTURA GASSOL:

«Les tombes flamejants».

Bon amic:

El carretó ja era a la creu del molí de vent i l'infant s'aferrava desesperadament al llindar de caseva. Era un fill dels emigrants pioners envers Sud-Amèrica o França.

El fatídic fenomen de la fuga i de l'èxode més tost que minvar, s'ha vist exigint per tantes causes...! L'utilitari ha substituït el carretó, i l'eura que abraça el molí de vent, el romaní flairos dels bohèmics romàntics.

Amic, quins moments tan amargs! El cor desfet i compungit; la sang esvalotada pareixia desbordar-se i sortir a flor de pell; llàgrimes, amb intermitències de sanglots, com en un alballó ufanós en un hivern de pluja; el cos i l'aixella amarats, supurant la crueltat de l'hora, de suor i rosada vespertina.

I, adéu, adéu, adéu...

Aquí, un llinatge perdut, una casa tancada, i un conradís tornat ermàs.

Allà, qui ho sap?

I tu, amic, el mateix vespre de tots sants, mentre les tres campanes feien vibrar el poble a so amb la història, i les gents recollides en salteris i crisantems, recordaven els qui la bastiren, aleshores, entre la monotonia d'aquells resos ancestrals interessats en treure ànimes del purgatori, tu emprenies el teu calvari de llunyania, incertesa i... Ciutat.

Quin alt grau d'amargura tindrien les llàgrimes d'aquell vespre, vessades sobre la llosa, insensible i cruel com el cor dels oligarques que feien d'aquest acte, una urgència.

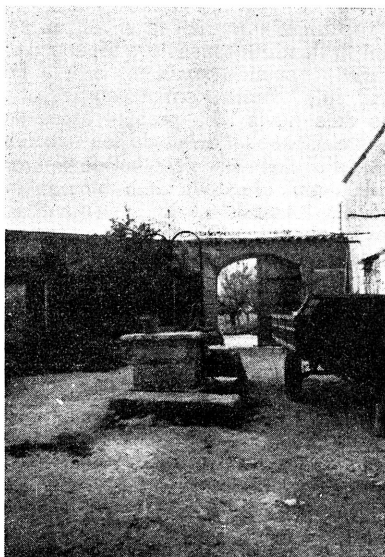
Enfilalls de paraules i mots i silencis; nafres congriades en un cor grenyal de dinou anys, regalades a la tenebra de la nit i a la grisor trista de què el nostre poble començava a teinyir-se.

A Ciutat, vaig dir-te, tindrien feina els arqueòlegs ben provists de càvec i piqueta, per especular les marmòries estàtues recobertes d'abric de visó i postissures que hi pul.lulen, però, tu, amic, no ets arqueòleg, i els teus ormetjos de pagès són inservibles davant tanta d'indiferència i fredor.

Però, aquelles figures mortes, tot i essent mortes i fredes ens governaven, oh tragèdia! i, partir era l'únic possible que podíem fer.

Els anfitrions de les «entrades famoses, i gegants, harmonioses i ressonants», del «barri venerable, noble i

# Carta a un emigrant del meu poble



silenciós» fa anys exigiren als forans presentar-se agermanats a les portes de les murades i així ho feren empossos per un d'aquells ideals que omplen els cors dels homes. Avui també ens ho exigeixen, però, com que cada persona és un món, i «els diumenges sobretot cada automòbil», ens presentam a les avingudes on confronten els àtics dels nous rics amb una abominable càrrega d'inferioritat i temor que comporta reverència davant el venerable botifler.

Al mig de la meva solitud i enyorança, t'he recordat sovint, en l'embranchada del mantir a la sementera, en les nits melangioses de cruïades reblides de joia i serenor, en el parral sense esporgar, mesell de rebotissos infructuosos, en la missa dels diumenges ornats per la trobada dels cors oberts i les veus amigues... Entre tanta angoixa íntimament servada, un bri d'esperança l'he atinat sempre, com s'atina a les acaballes d'un temporal, el cel ja benèvol amb l'arc de sant Martí.

Si has pogut controlar els teus passos i d'aleshores ençà no has tornat a trepitjar la teva terra, el teu cor, entre la vigilància i la recerca sé cert que s'ha mantingut al costat nostre. I no has tornat, perquè el plaer d'uns moments augmentaria després l'amar-

gor i la fel en moltes hores. Als esporàdics dels cap de setmana els satisfà —entre altres coses—, veure contemplar, admirar la terra. Aquells mateixos que en van defugir com arguint que el seu amor envers ella no els permetia de gratellar-la o ferir-la amb solcs i carenes. Però, rera la mentida innoble de l'indi Smohalla hi era palesa la temptació pecaminosa del prestigi, la ciutadania, i els diners que «fan l'home infernal».

Veure, mirar, admirar... signifiquen exterioritat i distància; nosaltres, tu, jo... no contemplam la terra perquè som la terra, una unitat; essencial de persona terrenal i de terra personal. Jo som els turons del terme, la sinia i els oms i les alzines, la torrentera i el call vermell, i de mancar-nos això la nostra personalitat es fragmentaria en una desarticulació absurda i conflictiva.

Mancant-te doncs, amic, dins aquest etern ball de màscares en què et trobes, el cobricel misteriós de les Cabrelles, l'assossec plaent que les nostres nits regalimaven, la boira impol.luta de la taverna familiar, com has de trobar-te sinó moralment moribund entre aquesta barreja de tècnics i vestals retent culte i sacrificis al consum multinacional i monopolista.

No em sorprèn, no, que tots els porus de la teva pell, colrada i grate-llosa com la pleta a la calitja del juliol, s'hagin obert en un clam unànim i reivindicatori del que és tan teu com el teu propi cos.

Perquè, el cos és un organisme vital, però, al costat d'altres. La vida de l'home és més extensa que els límits de la seca corporeïtat, i el simple cos no té vida en si. Per això quan mor el cos, no mor l'home que és immortal perquè continuen els turons i la sinia i els oms. I si les alzines deixen de fer ombra o es torna garriga el call vermell, però el cos ale-na, tanmateix l'home mor, la persona agonitza parcialment.

Però, amic, els legisladors de la capital no van incloure aquest assassinat al dret penal i ara, tu has de romandre entre la resignació i la continenència, bategant defectuosament, i amb el pantaix d'un alè insuficient i asmàtic.

Per això des de llavors ençà no has tornat, perquè no vols profanar el teu poble i prostituir-te a tu mateix amb el perill de restar com els bolets dominicals, incapacitats d'obrir-se de bat en bat a la unitat amb la terra, en un amor identificatiu i cohesionador.

Tu ho saps, l'home és de la natura i la natura és social, i la societat és política. L'home és polític. Alliberat i empresonat per la política en una dialèctica difícil i en una paradoxa escabrosa. La política que tan aviat és una presó com una cadira parlamentària, un fusell amb bales o amb clavells vermells, un cor tallucat o una boca badallant als vuit vents del món. Un bon vent idò ens ha duit això darrer, «Ara tot convida, prova el retorn».

Mentre les sargantanes eixin de la seva volguda «quarentena» amb tuf de lladrocinis i gemecs de cuneta cobrejosa, mentre els cacics ingressen a la fins aleshores desconeguda per ells escola de càlcul mensual i assabenten els veïns que s'han apuntats al règim vegetarià, perquè la candela crema del verd i està abolida la festa de la Candelera, tu, prova el retorn!

Si, aquells mateixos que antany endarreriren la instal·lació telefònica per monopolitzar la venda del bessó d'ametlla en congruència amb els seus interessos, aquells que impediren el correcte traçat de la carretera perquè els escapçava la possessió, aquells que feien endiumenjar el cler-

gat per quatre almoines farisaiques, aquells que pujaren els graons de la sala sense representativitat ni escrúpols, ara, explícitament impopulars i eixorcs assatgen postures que amb pretesa elegància, no poden dissimular, les acaballes. Himnes imperials tornats absoltes funeràries i papers de mil tornats papers d'estrassa i vares de poder esdevingudes canyes de figural.

De bell nou amb el seu rèquiem exequial, la nostra senyera, sota els seus peus tan ultrajada, «inflama el cel de joia» amb el seu vermell mesclat amb el blau d'un cel que profetitzava bons auguris. I aquella parla, que tu has mantingut encesa en el teu cor com la llàntia incansable als peus d'un sagrari, esclata novament a les boques dels infants i entredreix les ullades dels nuvis i es present a les actes del Consell i arreu de les escoles. I aquelles tonades meselles de misteri i melangia, ofegades amb himnes insensats i borts, vessen novament entre nosaltres solidaritat i goig, com el pit ubèrrim de la dona fecunda.

I és que «la nostra terra és redimida, el gran moment és arribat». «Ara és l'hora, segadors». «Prova el retorn».

Sobre el mateix claper on vàrem acomiadar-te mentres t'anaves tornant boira i dubte entre la foscor d'aquell novembre ja llunyà, vindrem a acollir-te reblits els nostres cors d'ufana i murtra verda. Tornaràs, tornaràs a

esser entre nosaltres tu mateix, i a l'entretant donant-te la benvinguda els molins volejaran màgicament ses arpes dient amb el poeta «qui a les ciutats camina, troba sovint el desert», en un esforç de nova comprensió i acostament. I les campanes dansaran amb els estels balls de revetlla, mentre els embats de pagesia arremolinat-se els oferiran la música. I nosaltres, ens abraçarem en el vermell i groc que secularment ha embolcallat nostra nissaga, tot brufant el desitjat retorn de l'amic.

Anticipant l'hora, ja la festeig, amb aquestes lletres comparteix ja la nostra esperança.

Costitx, novembre 77

**RAFEL HERRACH I LLABRES**



**Fajas Reina** CORSETERIA

J. Masdeu  
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

*al servei  
de la dona  
jove i elegant*

**dona**  
corseteria

J. Masdeu  
COLON, 62 - Tel. 216558  
Palma de Mallorca



**San Juan**  
**de Saigo**

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaimades calentes  
Gelats i quemullars  
Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 2116 53

Ciutat



# XIX Setmana Internacional del Cinema

## Barcelona

Quasi sobtadament començà aquest any, el passat dia 30 de Setembre la XIX Setmana Internacional del Cinema, a Barcelona.

Any darrera any, la Setmana (abans, Setmana del Cinema en Color) ha anat complint honestament la finalitat proposada. Deixant de costat tota mena de fastuositat, premis, estrelles fulgurants ... dels «grans festivals», ha portat a terme una funció divulgadora del cinema mundial ben positiva. Ha estat un avenç dels films que podrem veure la propera temporada i, a l'ensem, una mostra dels films que, per raons diferents, trobaven dificultats per a obtenir l'aprovació de «mamà-censura».

Aquest any, i àdhuc l'habitual sessió informativa, la Setmana ha comprès una mostra molt interessant de cinema rus retrospectiu; un homenatge al coreògraf i director americà Busby Berkeley, amb una filmografia comprenent títols tan significatius com «La calle 42»; una mostra de «curs» i una grapada de rodes de premsa amb alguns dels directors, actors, productors... dels films visionats.

També, i aprofitant una mica de manera oportunista l'actual moment polític, es va fer coincidir el Final de l'àmbit Cinema del Congrés de Cultura Catalana, i la «Nit del Cinema Català», festival amb projeccions continuades de films catalans, que tancà la Setmana.

De la mostra de cinema rus, cinema que al nostre país —amb molt poques excepcions ja tengut una distribució més aviat restringida a projeccions privades, cine-clubs, filмотeca... —cal seleccionar, indiscutiblement, els «grans clàssics» del cinema rus i mundial: «La línea general», de Eisenstein, «La madre», de V. Pudovkin, «La tierra», de A. Dovjenko, ... Dels films cronològicament més recents, amb l'excepció del magnífic «Andrei Rublev», de Andrei Tarkovski, ens interessa per damunt tot la manera que tenen alguns russos per a encendre els mixtos.

Dels films projectats a la sessió informativa, ens cal destacar pel seu especial interès:

— «La dernière femme», de Marco Ferreri (França). Exposició interessant del culte a la fal·locràcia. Film de tesi que acaba, emperò, dins la pedanteria a què ens té acostumats el seu autor. El protagonista (magnífic Gerard Depardieu), no trobant cap sortida per a la seva situació, opta per la castració definitiva a l'escena final.

— «Le diable probablement», de Robert Bresson (França). Nova i darrera pel·lícula d'aquest home amb un estil cinematogràfic ben original, que realitza la seva obra al marge de qualsevol corrent de l'actualitat. Encantarà els seus seguidors i avorrirà enormement tots aquells a qui no agradi el seu cinema.

— «Annie Hall», de Woody Allen (USA). Darrer film d'aquest «geniet» del cinema còmic universal. Ens explica una història marcadament autobiogràfica amb les seves obsessions més típiques (sexe, mort...). Premi.

— «El huevo de la serpiente», de Ingmar Bergman (USA). Film sorprenent, aquest de Sa Excelència, ara Mr. Bergman. Ens conta el «cul de sac» on arriba un trapeçista dins el marc del nazisme (ambientació magnífica). Supera el simplement descriptiu, arribant a la problemàtica «transcendent». De visió obligada.

— «Satansbraten», de R. W. Fassbinder (Alemanya). Un dels films més celebrats de la Setmana el d'aquest director alemany jove i prolífic —més de trenta films en deu anys—. Amb humor cínic, a la manera del teatre de l'absurd, ens presenta l'història d'un poeta frustrat que arriba a identificar-se plenament amb un poeta alemany ja mort. A l'entorn del protagonista es mou una curiosa galeria de petits personatges.

— «El imperio de los sentidos», de Nagisa Oshima (Japó). Indiscutiblement, el film més esperat i «aplaudit» de la Setmana. Una bella història d'amor basada en fets reals succeïts al Japó (el cas Sada). Esperam amb in-

terès que pugui estrenar-se a Espanya ben aviat.

També podem citar:

— «Car Wash», de M. Schulz (USA), pel·lícula divertidíssima que conta un dia de feina qualsevol a una gasolinera nord-americana, amb banda de música Rock; «Paradistorg», de G. Lindblom (Suècia), film realitzat per una dona i amb temàtica feminista, produït per Bergman; «Smokey and the Bandit», de H. Needman (USA), simpàtic divertiment de persecucions amb un somrient mascler, Burt Reynolds, inclòs; «New York, New York», comèdia musical que, sorprenentment, resta a mig camí donat la gran cosa que podia ésser. «Damage» (Liza Minnelli i Robert de Niro); «Twilight Last Gleaming», de Robert Aldrich (USA); realització àgil d'aquest director nord-americà. «Allegro Non Troppo» de B. Bozzetto (Italia), film interessant d'animació amb una banda musical que pretén un paralelisme intencionat amb la «fantasia», de Disney; «Fritz the Cat», de Ralph Bakshi (USA), que representà el primer film de dibuixos animats de llarga duració «autORIZADA mayores».

El film espanyol «La criatura», de Eloy de la Iglesia, un film amb pretensions político-feministes, ens conta la història d'una busgeseta que s'enamora d'un gos i deixa el seu marit. Hauria estat més interessant si el protagonista hagués estat un borinot o un elefant.

Assenyalem també les «al·lucinants» produccions mexicana i japonesa «Pafnucio Santo» de R. Corkidi, i «El asesino de la juventud», de K. Hasegawa. Si per una jugada del destí arribassin a estrenar-se a Espanya, fugiu a tota velocitat.

De la mostra de «curts» tan sols es servaren de la mediocritat general algunes projeccions de films d'animació. Contra la nostra opinió va ésser premiat un «curt» hongarès: «A Piacere» de Zoltan Huszarik.

Fins l'any que ve.

PEP FORTEZA - PILAR NADAL

No s'han desvinculat els partits i parlamentaris de la realitat quotidiana?

## APROPEM LA POLÍTICA AL POBLE

Em preguntava l'altre dia en una important reunió política, on els representants dels partits assegurats al voltant d'una gran taula feien divagacions i elecubracions polítiques no massa immediates, si aquestes persones que donen suport en nom del poble a unes opcions polítiques de la societat no s'han allunyat de la realitat social de les Illes, potser fruit de la decepció després de les eleccions, al protagonisme de la burocràcia interna del Partit o els treballs als alts nivells del Parlament. Vull dir que per mi l'UCD no tenia res que pelar en aquest sentit...

Deia l'amic Ernest Lluch, del Partit Socialista de Catalunya, diputat a Corts per Girona, que ell, després de sortir elegit havia realitzar quasi trenta mítings i més envant, tot justificant-se d'un cert oblit envers la demarcació electoral per on havia sortit, deia «**crec que és una cosa molt important la relació elector-diputat i no pot ésser abandonada. Ja sies tu o el partit s'ha de mantenir el contacte i cuidar-se més, molt més que en una democràcia establerta.**»

Evidentment, i que jo recordi —escric abans de la diada per l'autonomia que ens pot revelar moltes coses i fer esbrinar moltes perspectives— aquí els diputats i senadors no han duit a terme una política popular, entenent això per la correspondència continua i clara entre la pràctica i teoria política que es defensa i les capes socials que li donen suport. Encara més, tot partit, si de veritat té voluntat d'opció de poder ha de cercar la màxima propagació de la seva ideologia i també ha de respondre de les seves actituds davant la gent que en ell ha depositat la confiança per la defensa dels seus interessos.

Fer política superestructural, de reunió cimera i comunicat abstracte pot ésser, ara i aquí, a casa nostra, quan més cal la conscienciació popular envers la circumstància que vivim i la superació de vells esquemes, molt perillós. Massa.

### EXPLICAR L'AUTONOMIA

Desenvolupar un procés de reivindicació autònoma com el que s'han proposat les forces polítiques democràtiques d'aquestes illes, vol dir en primer terme fer arribar a la gent, amb paraules planes, sense sectarismes ni dogmatismes, el veritable significat i traducció de l'autonomia. On hem viscut anys i panys d'incomprensions i polèmiques ben intencionades sobre els mals de la llibertat nacional i les idees progressives; a uns moments en que la gent del carrer seguia dins una històrica constant menfotista i conservadora, és urgent fer arribar la política al poble; que s'interessi per ella i que amb les seves iniciatives en sigui el motor, l'accelerador de la història.

Molta gent, i això m'ho confessava el que després seria diputat centrista, aprenué a fer política durant els mítings als pobles i barris trobant-se amb la problemàtica concreta, amb innocents i capcioses preguntes del ciutadà, o amb la sala ben buida. Després del 15-J s'ha fet palès l'allunyament, la centralització, del polític del seu elector. I perquè aquest no es cregui enganat, empenyent més encara el procés de frustració i autodestruïció de la gent illenca, no pot ésser sols recordar-s'en d'ell quan el tall de l'urna necessita la seva papereia per apear un nom i unes sigles al

Parlament. La tasca sols comença: La nostra circumstància, després de quaranta anys en què el nostre encefalograma polític fos ben pla, és anormal, pre-democràtica. No pot ésser que si es parla d'autonomia i de sortides a la crisi, sembli una cosa aliena.

### ELS PODERS MUNICIPALS

Dins aquest contexte seran una fita clau les eleccions municipals que duran als escons del mig centener llarg d'ajuntaments de les Illes a persones veritablement representatives dels interessos populars, demòcrates. Aleshores s'haurà de veure ben bé amb qui es confia, qui ha duit una bona tasca i s'ha preocupat de contactar amb el seu company. A no ser que els òrgans de poder central ens facin votar cares i sigles.

De cara a aquesta identificació política/poble també tenen una gran tasca, i més si volen superar situacions desfavorables, totes aquelles organitzacions minoritàries que s'han com arrufat a la seva closca. Ara és l'hora quan poden cercar una bona situació de la seva gent, quan els mitjans no seran tan grossos i mentre els grans partits i dirigents estan fent pràctica més parlamentària que popular o volen digerir la seva identitat complexa de gran partit disforjo.

*Andreu Manresa*



**4 Gats**  
**Galeria d'Art**

c/. sant sebastià, 2 i 3  
tel. 22 64 93  
ciutat de mallorca

**Angel Sanmartín**

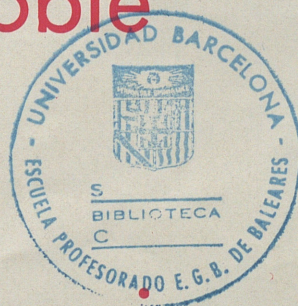
5-24 desembre





# OBRA CULTURAL BALEAR

la lluita del nostre poble  
per la seva cultura



Feis-vos-ne soci



# Alegres i oberts

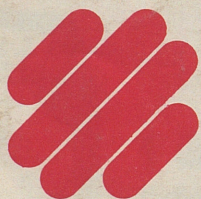


Fa un quant temps que els molins mallorquins ens oferiren el pressagi  
d'un bon acolliment...

Però la realitat ha superat totes les nostres previsions.

D'esperit, els costums i el caràcter ens uneixen més enllà del treball.

A Mallorca, ens hi trobem com a casa...



BANCA CATALANA  
BANC INDUSTRIAL  
DE CATALUNYA  
BANC MERCANTIL  
DE MANRESA  
BANC DE GIRONA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA  
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES